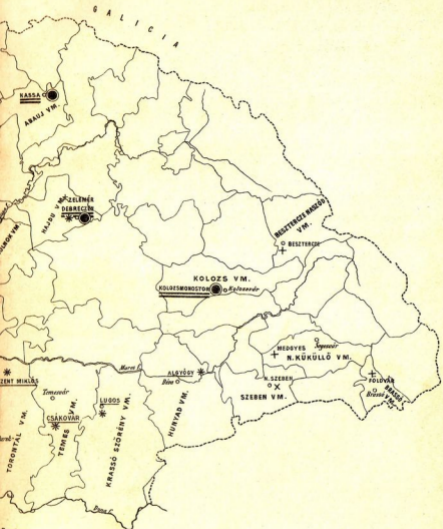

MAGYARORSZÁG
MEZŐGAZDASÁGI SZAKOKTATÁSI
INTÉZMÉNYEI
1896.

EMLÉKKÖNYV.

B I A

MAGYARORSZÁG
MEZŐGAZDASÁGI SZAKOKTATÁSI
INTÉZMÉNYEI

1896.

EMLÉKKÖNYV

AZ 1896-KI EZREDÉV EMLÉKÉNEK ÜNNEPLÉSE ALKALMÁBÓL.

KIADJA

A FÖLDMÍVELÉSÜGYI M. KIR. MINISTER.

SZERKESZTETTE

BALÁS ÁRPÁD

KIR. TANÁCSOS, A MAGYAR-ÓVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADÉMIA IGAZGATÓJA.

MAGYARORSZÁG TÉRKÉPÉVEL, 5 KÉPPEL ÉS 15 GAZDASÁG TÉRKÉPÉVEL

Dr. DRÜCKER JENŐ
KÖNYVTÁRABÓL

MAGYAR-ÓVÁR, 1897.

CZÉH SÁNDOR-FÉLE KÖNYVNYOMDA.

(CZÉH LAJOS.)

ELŐSZÓ.

Hazánk ezeréves fennállásának ünneplése alkalmából a földmivélésügyi m. kir. Minister által kiadott „Magyarország földmivélése 1896” című mű „Mezőgazdasági szakoktatás” fejezete hazánk mezőgazdasági szakoktatásának történetét és fejlődését tárgyalva, rövidre vont ismertetésben a jelenleg fennálló e nemű szakintézmények állapotának leírását is tartalmazza.

Kívánatosnak mutatkozván azonban, hogy az ezidőszerint a hazai mezőgazdasági szakoktatás szolgálatában álló intézmények ismertetése részletesebb leírásban egybegyűjtve tétessék hozzáférhetővé,

Pusztaszentgyörgyi és tetéleni

DARÁNYI IGNÁCZ D^r v. b. t. t. sat.

földmivélésügyi m. kir. Minister úr Ő Nagyméltósága

az 1896-ki ezredév emlékének ünneplése alkalmából ily tartalmú *Emlékkönyv* kiadását határozta el, mely a hazai mezőgazdasági szakoktatás iránt érdeklődő t. cz. közönségnek ezennel szíves figyelmébe ajánltatik.

Magyar-Óvárrott, 1897 januárhóban.

SZERKESZTŐ.

TARTALOM.

	Lap
Előszó	III
Tartalomjegyzék	V
Magyarország mezőgazdasági szakoktatási intézményeinek tagozata	VII
Magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia (1818)	1
Szervezeti alapszabályok	4
Tanári és tiszti kar névsora s a hallgatóság kimutatása	22
Gazdaság, kísérleti telek és a kert leírása térképpel	25
Kapcsolt állomások	32
Hallgatóság egyletei	38
Költségvetési tételek	40
M. kir. gazdasági tanintézetek.	
Szervezeti általános szabályzat	43
Rend- és fegyelmi általános szabályzat	55
Gazdasági gyakorlat oktatása	59
Keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet (1865)	73
Tanári és tiszti kar névsora s a hallgatóság kimutatása	76
Gazdaság sat. leírása térképpel	80
Kapcsolt állomások	84
Hallgatóság egyletei	86
Költségvetési tételek	87
Debreczeni m. kir. gazdasági tanintézet (1868)	88
Tanári és tiszti kar névsora s a hallgatóság kimutatása	91
Gazdaság sat. leírása térképpel	93
Kapcsolt állomások és tanfolyamok	97
Hallgatóság egyletei	98
Költségvetési tételek	99
Kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet (1869)	100
Tanári és tiszti kar névsora s a hallgatóság kimutatása	102
Gazdaság sat. leírása térképpel	105
Kapcsolt állomások és tanfolyamok	107
Hallgatóság egyletei	108
Költségvetési tételek	108
Kassai m. kir. gazdasági tanintézet (1874)	109
Tanári és tiszti kar névsora s a hallgatóság kimutatása	111
Házirend a tanintézetben lakó növendékek részére	118
Gazdaság sat. leírása térképpel	116
Szeszgyár leírása	122
Kapcsolt állomások és tanfolyamok	123
Hallgatóság egyletei	125
Költségvetési tételek	126
M. kir. földmives-iskolák.	
Bevezetés	129
A m. kir. földmives-iskolák szervezete	134
A m. kir. földmives-iskolák szervezeti alapszabályai	135
Utasítás a „gazda” vagy „hetes” czímen kirendelt növendékek részére	143
Rendszabályzat az étkezésre nézve	149
A m. kir. földmives-iskolák fegyelmi szabályai	150

A m. kir. földmives-iskolák egyenkinti ismertetése.

	Lap
1. Debreczeni m. kir. földmives-iskola (1867)	153
2. Rimaszombati m. kir. földmives-iskola (1884) térképpel	155
3. Adai m. kir. földmives-iskola (1884) térképpel	159
4. Csákovári m. kir. földmives-iskola (1886) térképpel	161
5. Szent-imrei m. kir. földmives-iskola (1886) térképpel	163
6. Szerb-nagy-szent-miklósi m. kir. földm.-isk. „Kristóf-intézet“ (1800 és 1887) térk.	168
7. Algyógyi m. kir. földmives-iskola (1892) térképpel	170
8. Pápai m. kir. földmives-iskola (1893) térképpel	177
9. Kecskeméti m. kir. földmives-iskola (1895) térképpel	179
10. Lugosi m. kir. földmives-iskola (1895) térképpel	180
11. Jászberényi m. kir. földmives-iskola (1896) térképpel	182
Kimutatása a m.-óvári gazd. akadémia, a négy gazd. tanintézet hallgatói s a földmives-iskolák <i>tanulói számának</i> , kik a fentnevezett intézményekbe azok fennállása óta az 1895/96-ki tanévig beiratkoztak	184
Kimutatása azon <i>földterületeknek</i> , melyek a m. kir. gazd. akadémia, a gazd. tanintézetek s a földmives-iskolák kezelése alatt állnak	185
Kimutatása azon <i>kiadásoknak és bevételeknek</i> , melyek a földmivelésügyi m. kir. Ministerium 1897. évi állami költségvetésének keretében a m. kir. gazd. akadémia, a m. kir. gazd. tanintézetek s a m. kir. földmives-iskolák részére előirányzatban megállapítottak	186

I. Függelék.

Nem állami földmives-iskolák.

<i>I. Erdélyrészi szász földmives-iskolák</i>	187
1. Besztercezi földmives-iskola (1870)	188
2. Földvári földmives-iskola (1871)	191
3. Medgyesi erdélyi szász gazdasági tanintézet (1871)	193
<i>II. Szebenvármegye tan gazdasága Nagyszébenben</i> (1888)	196
<i>III. Csákvári földmives-iskola</i> (1891)	198

II. Függelék.

Adatok a megszűnt mezőgazdasági szakoktatási intézményekről.

1. A mezőgazdasági szakoktatás legrégebb nyomai hazánkban	200
2. Szarvasi gazdasági iskola (1779—1806)	201
3. Keszthelyi Georgicon (1797—1848)	201
4. Nagy-szent-miklósi földmives-iskola (1800—1855 és 1863-tól)	203
5. Rohonczy gazdasági tanintézet (1839—1841)	203
6. Nagy-kőrösi mezőgazdasági tanszék (1840—1850)	204
7. Zeleméri földmives-iskola árvafiók részére (1845—1848)	205
8. Szűkehalmi földmives-iskola (1846—1848)	205
9. Mezőgazdasági tanszék a budai József-ipartanodán, illetve a József-műegyetemen (1858—1888)	205
10. Keszthelyi m. kir. földmives-iskola (1865—1875)	206
11. Liptó-ujvári m. kir. földmives-iskola (1871—1886)	206
12. Istvánfalvi földmives-iskola (1875—1891)	207
13. Zsitva-ujfalui m. kir. földmives-iskola (1883—1895)	207
14. A magyar-óvári m. kir. gazd. akadémia németnyelvű tanfolyama (1884)	207

III. Függelék.

A m. kir. gazd. akadémia, a m. kir. gazd. tanintézetek s a m. kir. földmives-iskolák tanári, tanítói és tisztviselői személyzetének névsora.

I. Névsorozat kronológiai sorrendben	209
II. Névsorozat betűsor szerinti rendben	215

IV. Függelék.

Kultur- és folyammérnökök szakvizsgálata a mezőgazdaságtanból a magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémián.

MAGYARORSZÁG MEZŐGAZDASÁGI SZAKOKTATÁSI INTÉZMÉNYEINEK TAGOZATA.

Az ezidőszerint fennálló, állami költségen fentartott s a földmívelésügyi m. kir. Ministerium fenhatósága és vezetése alatt álló gazdasági szakoktatási intézmények *akadémiára, tanintézetekre és földműves-iskolákra* oszlanak.

Az idetartozó egyes szakoktatási intézmények következők:

I. M. kir. gazdasági akadémia.

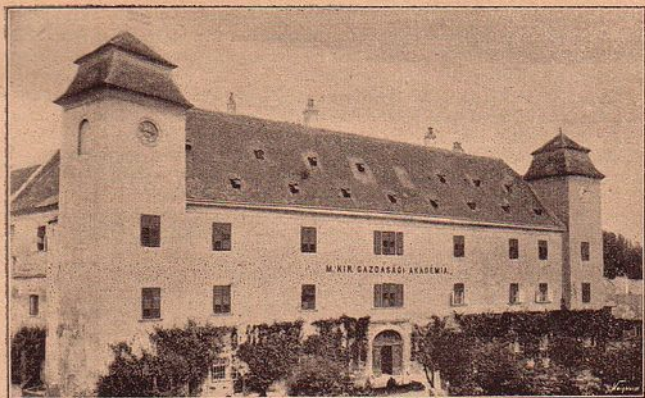
Magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia. Megnyílt az 1818. évben.

II. M. kir. gazdasági tanintézetek.

1. Keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet, 1865.
2. Debreczeni m. kir. gazdasági tanintézet, 1868.
3. Kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet, 1869.
4. Kassai m. kir. gazdasági tanintézet, 1874.

III. M. kir. földműves-iskolák.

1. Debreczeni m. kir. földműves-iskola, 1867.
 2. Rimaszombati m. kir. földműves-iskola, 1884.
 3. Adai m. kir. földműves-iskola, 1884.
 4. Csákovári m. kir. földműves-iskola, 1886.
 5. Szent-imrei m. kir. földműves-iskola, 1886.
 6. Szerb-nagy-szent-miklósi földműves-iskola, 1800 és 1887.
 7. Algyógyi m. kir. földműves-iskola, 1892.
 8. Pápai m. kir. földműves-iskola, 1893.
 9. Kecskeméti m. kir. földműves-iskola, 1895.
 10. Lugosi m. kir. földműves-iskola, 1895.
 11. Jászberényi m. kir. földműves-iskola, 1896.
-

A magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia főépülete.

MAGYAR-ÓVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA.

Az akadémia rövid története. A magyar-óvári gazdasági tanintézet történetében a következő négy korszakot különböztethetjük meg: 1. mint *magán-tanintézet* 1818-tól 1849-ig; 2. mint *cs. kir. állami tanintézet* 1850-től 1869-ig; 3. mint *m. kir. gazd. felsőbb tanintézet* 1869-től 1874-ig, az 1874. évtől fogva *m. kir. gazd. akadémia* ezímen és 4. az 1884. évtől fogva kezdődő korszak, melytől fogva a tannyelv kizárólag a magyar lett.

I. Az **első időszak** a tanintézetnek az 1818. évben történt megalapításával kezdődve, az 1849. évvel ért véget s eszerint 31 évig tartott.

A tanintézetet **Albert Kázmér** szász-tescheni herceg, Mária Krisztina kir. hercegnő, Mária Terézia király leányának férje, ki alapítólevelében foglalt nyilatkozata szerint azt a magyar nemzet iránt érzett hajlandósága és szeretete tanúságául, úgy annak emlékeül, hogy a nemzet körében a helytartói állást több éven keresztül betöltötte, valamint hogy életének legvirágzóbb szakát itt élte át, a magyar Királyság, különösen azonban Mosonyvármegye javára saját költségén állította fel. A tanintézet főrendeltetése az volt, hogy a herceg magyarországi, morvaországi, lengyelországi és sziléziai uradalmi számára elméletileg és gyakorlatilag képzett gazdatiszteket neveljen, annak látogatása azonban kezdettől fogva másoknak is megengedtetvén, a tanuló ifjak a monarchia minden részéből, de leginkább hazánkból sereglettek össze.

A tantermek, a gyűjtemények s a tanárok lakásai az ódonserű, erődtvényes, várnemű kastélyban helyeztetek el, mely épület az idők folyamán belsejében nem csekély változásokon menvén keresztül, mai napig is ugyan e czél szolgálataiban áll.

A tanfolyam kétéves volt. Az oktatás kezdetben részben latin, utóbb német nyelven folyt. A tanulók nemcsak hogy tandíjt nem fizettek, hanem a szegényebb sorsú érdemes tanulók részére 6 ösztöndíj is volt alapítva, melyek elnyerésében a hercegi szolgálatban volt tisztek fiai kiváló tekintetben részesültek.

A tanintézet működését az 1848. év eseményei megszüntették. Az 1818. évtől az 1849. évig a tanintézetet 782 tanuló látogatta, kik nagyjából magyarországi származásúak voltak. — E korszakban legkisebb volt a tanintézet látogatottsága az 1823/24-ki tanévben, amikor csak 20, és legnagyobb az 1840/41-ki tanévben, amikor 104 tanulója volt. A 30 évig tartó korszakban átlagképen 26 tanuló esik egy tanévre.

II. A második korszak az 1850. évtől az 1869. évig, vagyis 19 évre terjedt.

A szabadságharc lezajlása után az akkori cs. kir. kormány, nehogy a mezőgazdasági pályára készülő ifjak tudományos képzettség szerzése végett külföldre menni kénytelenítsenek, egy felsőbb szervezeti gazdasági tanintézet felállítását határozta el.

Evégből több javaslatba hozott hely közül a választás Magyar-Óvárra esett, mi mellett leginkább az eddig itt fennállott tanintézet jó hírneve s a környék előhaladt mezőgazdasági kultúrája volt döntő befolyással.

Az akkori cs. kir. nemzetgazdasági és bányászati Ministerium s a magyar-óvári uradalom birtokosa *Albrecht* főherceg Ö Fensége között 1850. évi júliushó 31-én a szerződés megkötöttén, a főherceg úgy magát, valamint jogutódait kötelezte arra, hogy az eddig tanintézetnek használt várkastélyt, továbbá az uradalom bizonyos területét évi bérfizetésért átengedi, a magyar-óvári uradalomba kebelezett Pál-szerzet nozsideri kuriája után pedig a tanintézet fentartására évi járadékot fizet és megengedi, hogy úgy a tanárok, valamint a tanulók a főhercegi uradalmakat tanulmányi célból látogathatják, hogy az állam az átvett épületeken átváltoztatásokat és javításokat szabadon megteheti sat.

Az ezentűli „cs. kir. gazdasági felsőbb tanintézet“ vezetésére a kitűnő hírből álló hohenheimi gazdasági akadémia akkori igazgatója *dr Pabst Henrik Vilmos* hivatott meg, 1850. évi novemberhó elején pedig a tanítás kizárólagosan német nyelven megindulván, 1869-ig ilyképen folyt.

Pabst 11 évig állott az intézet élén, mely időn túl eltávozása után 1863. évi novemberhóban *dr Masch Antal* követte, ki az intézetnek már az 1840. évtől fogva tanára volt.

A második korszakot alkotó 19 év alatt az intézetet növekvő arányban 1483, a monarchia minden részéből, sőt több külföldi származású hallgató látogatta, a túlnyomó rész azonban mégis magyarországi volt. — E korszakban legkisebb volt a tanintézet látogatottsága az 1851/52-ki tanévben, amikor 61, és legnagyobb az 1864/65-ki tanévben, amikor 195 hallgatója volt. A 19 évig tartó korszakban átlagképen 78 hallgató esik egy tanévre.

III. Az 1867. évben hazánk alkotmányos jogait visszanyerése, az annak területén fennállott közintézmények a magyar ministerium fenhatósága alá kerültek ugyan, az itteni intézet azonban csak 1869. évi januárhóban helyeztetett a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. Ministerium kormányzata alá, mire „m. kir. gazdasági felsőbb tanintézet“ nevet vett fel.

A ministerium, annak tekintetbe vételével, hogy a hallgatók nagyobb része magyar, azonnal gondoskodott róla, miszerint az idáig 52 éven keresztül kizárólagosan németnyelvű oktatással a tanítás párhuzamosan magyar nyelven is tartassék, mi azt yonta maga után, hogy az eddigi tanszemélyzet egy része eltávozott.

Az ekként támadt hézag pótlása céljából egyrészt a németnyelvű tanfolyam kiegészítésére, valamint a magyarnyelvű oktatás szervezése végett új tanérok szerződettek. Igazgató továbbra is *dr Masch Antal* maradt.

Az 1874. évben király Ö Fensége jóváhagyásával a hazai gazdasági tanintézetek új szervezésnek vetetvén alá, az itteni tanintézet „akadémia“ czímmel ruházatot fel.

Az 1869. évtől az 1884. évig, vagyis 16 év alatt a tanintézetet, mely kétnyelvűségénél fogva tulajdonképen két párhuzamosan működő intézetből állott, 1568 hallgató látogatta. — E korszakban legkisebb volt a tanintézet látogatottsága az 1869/70-ki tanévben, amikor 127, és legnagyobb az 1882/83-ki tanévben, amikor 243 hallgatója volt, ez egyúttal a hallgatók legnagyobb száma, mely a tanintézet fennállása óta előfordult. A 14 évre terjedő korszakban átlagosan 104 hallgató esik egy tanévre.

IV. Az 1869. évtől fogva a magyarországi származású ifjuság legnagyobb része a magyar tannyelvű előadásokat hallgatta, a nem magyarajku ifjak pedig az időközben Ausztriában alapított tanintézeteket keresvén fel, azok száma az akadémián lassankint nagyon megfogyatkozott.

Ezen körülmény figyelembe vétele az akadémia ügyeit vezérlő ministeriumot azon elhatározásra bírta, hogy a német tanfolyamot megszüntesse, minek következtében az 1883/84-ki tanévre már nem vettek fel hallgatók a német tanfolyamra.

Az 1884/85-ki tanévtől fogva az oktatás az akadémián kizárólagosan magyarnyelvű. E korszakban legkisebb volt az akadémia látogatottsága az 1887/88 és az 1888/89-ki tanévben, amikor 105—105, és legnagyobb az 1884/85-ki tanévben, amikor 175 hallgatója volt. Az 1895/96-ki tanévet bezárólag 11 évre terjedő korszakban átlagosan 74 hallgató esik egy tanévre. Megjegyzendő, hogy az 1884/85-ki tanévtől fogva a főlvételi föltételek abban a részben, hogy a belépőktől érettségi bizonyítvány előmutatása kívántatott, a logszorosabban betartatott, holott azelőtt e tekintetben igen számos esetben történt kivétel, mely körülmény a hallgatók számát ugyan nem csekély mértékben növelte, de viszont az akadémia rendeltetésével és szellemével nem volt összeegyeztethető.

Magyar-Óvár helyi viszonyai.

Magyar-Óvár nagyközség a vele kapcsolatban levő **Lucsony** önálló községgel a *Lajta* partján fekszik, nem messze annak a Duna ú. n. *mosonyi* vagy *győri* ágába szakadásától. Valaha „*Ad flexum*“ nevű római örödtíves állomás volt és mint nevezetes események színhelye, hazánk történelmében is többször szerepelt.

Vidéke teljesen sík. Távolsága a *mosony-magyaróvári* vasúti állomáshoz — a magyar államvasút budapest-újszóny-brucki vonalán — 28 km, *Győrhöz* 38-5 km, *Pozsonyhoz* 34-8 km, *Budapesthez* 177 km és *Bécshez* 85 km. *Lakosainak* száma, az 1890-ki népszámlálás szerint, 3302, az **Lucsony-é** 509.

Magyar-Óvár **Mosonyvármegye** központja és törvényhatóságának székhelye.

Egyéb *hivatalok* közül fölemlítendő: a főszolgabírói-, a kir. járásbírói-, a kir. közjegyzői-, a megyei tanfelügyelői-, az államépítészeti-, a telekkönyvi- s az adóhivatal; van továbbá pósta-, táviró-állomás és pósta-takarékpénztár. Itt van Frigyes főherceg magyaróvári terjedelmes uradalmának igazgatósága is s a kezelése alatt levő vízi- és gőzerőre berendezett nagy műmálmol és sörgyár.

A gazdasági akadémián kívül van kegyesrendi algymnasium, állami népiskola, iparos ismétlő-iskola és apácák vezetése alatt álló kisedővő intézet (Hildegardeum).

A helyben fennálló egyletek következők: a mosonymegyei gazdasági egyesület, a történelmi és régész-egylet, a „*Széchenyi*“ társadalmi kör, a játékonny nőegylet, a vöröskereszt-egylet fiókja; van betegápoló-, önkéntes tűzoltó-, torna- és vívó-, polgári dalegylet, az akadémia hallgatóságának egylete, több ipartársulat sat. Van továbbá takarékpénztár, megyei-, magán- és börtönkórház.

Végül megemlítjük, hogy a helybeli könyvnyomdában, *Cserháti S. és dr Kosutány T.* akad. tanárok kiadásában és szerkesztése mellett „*Mezőgazdasági Szemle*“ című havi folyóirat jelenik meg.

Azonkívül a „*Széchenyi-kör*“ kiadásában „*Mosonymegyei Lapok*“ cím alatt társadalmi és közgazdasági hetilap jelenik meg.

Az akadémia szervezeti alapszabályai.

Főfelügyelet. Az akadémia a földmívelésügyi m. kir. Ministerium fenhatósága alatt áll.

Az akadémia célja. A magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia célja: hogy középiskolai tanulmányait befejezett és kellő gyakorlati előképzettséget kimutató ifjaknak, kik a mezőgazdaság terén magasabb szakképzettséget nyerni törekcszenek, úgy az erre szükséges korszerű *tudományos alap* megszerzésére, valamint *gyakorlati ismereteik* tökéletesbitésére alkalmat szolgáltasson.

Feladata továbbá az akadémianak, hogy tanszemélyzetének egyébkénti működése a mezőgazdaság körében alkalmazást találó tudományágakat — a gyakorlat igényeire való különös tekintettel — lehetőleg fejlessze, s hogy oly készültsgütű egyéneknek, kik a gazdasági szaktanári pályára lépni szándékoznak, behatóbb tanulmányok tételére módot és alkalmat nyujtson.

A tanfolyam tartama s a tanév kezdete. A tanfolyam két évre terjed.

A tanév októberhó 1-jén kezdődik és juliushó végeig tart.

A beiratás októberhó 1-jén veszi kezdetét s ugyan e hó 8-áig tart.

Ki e rendes fölvételi határidőt elmulasztja, *októberhó 15-éig* utólagos fölvételeért rendszeres kérvénnyel az akadémia igazgatósága útján a tanári székhez fordulhat.

Októberhó 15-én túl és félév közben való fölvételnek csak a nm. földmívelésügyi m. kir. Minister úrtól nyert külön engedély alapján van helye.

Minthogy a beiratkozás csupán **személyes megjelenés** útján történhet, ennélfogva olyanok, kik közbejött betegség következtében vagy egyéb kimutatandó és számbavehető okból a szabályszerű beiratási időben meg nem jelenhetnek, *okmányaik s az első félévi tandíj beküldése mellett:* a kitűzött határidőn belül a fölvételre *írásbeli úton* jelentkezni tartoznak.

Az akadémia hallgatói. Az akadémia hallgatói *rendesek* vagy *vendégek* lehetnek.

Rendes hallgató az, ki a fennálló fölvételi föltételek követelményeinek mindenben eleget téve, magát egyúttal minden *előirt tantárgy* hallgatására s a *gyakorlatokban* való részvételre, továbbá a *félévi vizsgálatok* letételére kivétel nélkül kötelezi.

Vendéghallgatók azok, kik valamely okból rendes hallgatók nem lehetnek és általuk szabadon választott tantárgyak hallgatására kötelezik magukat.

A magántanulás oly czélből, hogy az illető az akadémián *vizsgálatokat* tegyen s azok után rendes bizonyítványt kapjon, elvi szempontból nem engedhető meg.

Fölvételi föltételek. *Rendes hallgatók részére.* Ki az akadémiába rendes hallgatóul fölvétetni kíván, okmányokkal kimutatni tartozik:

1. hogy a gymnasiumi, a réaliskolai vagy a kereskedelmi iskolai tanfolyamot *érettségi vizsgálat* letételével befejezte;

2. hogy gyakorlati ismeretek szerzése végett legalább *egy évet* valamely jobb berendezési gazdaságban töltött. Az erről szóló bizonyítvány hatóságilag hitelesítendő. Felszólításra a fölvételre jelentkező gyakorlati ismeretei bebizonyítására *előleges vizsgálatnak* is tartozik magát alávetni.

Megkivántatik továbbá a jó erkölcsi magaviselet igazolása s a szülők vagy gyám azon írásbeli nyilatkozatának előmutatása, mely szerint a fölvételre jelentkezőnek az akadémiába leendő belépésébe beleegyeznek s őt itt tartózkodása alatt a szükséges költséggel ellátni készek és képesek. Önálló egyének elért nagykorúságukat kimutatni tartoznak.

Vendéghallgatók. *Vendéghallgató* lehet:

1. nagykoru önálló férfiú;

2. oly egyén, ki valamely felsőbb tanintézet tanulmányainak befejezése után az akadémián csak egyes tantárgyakat hallgatni óhajt.

A vendéghallgató iskolai és gyakorlati előképzettségét, valamint életkorát kimutatni tartozik.

Ha vendéghallgatóul leendő fölvételért oly valaki jelentkezik, ki a fentemlített minősítésnek nem felel meg, az csak a nm. földművelésügyi m. kir. Minister úrtól nyerendő engedély alapján vehető fel.

Beiratáskor a vendég arra kötelezi magát, hogy az általa önként választott és leczkekönyvében kijelölt tantárgyakból tartott előadásokat pontosan látogatja, ellenesetben a látogatási engedélyt a tanári szék megvonhatja tőle.

A vendég minden általa választott tantárgyért félévénként és előlegesen 4 frtnyi látogatási díjt fizet.

A vendég rendes bizonyítványra nem tarthat igényt és ebbeli kérelmére csak „*látogatási bizonyítvány*“-t kaphat. Azon tantárgyakból, melyeket hallgatott, azok előadásainak befejezése után vizsgálatokat is tehet és azokról külön-külön kiállított magánjellegű bizonyítványt kaphat.

Egyébként pedig a vendéghallgató az akadémián fennálló rend- és fegyelmi szabályokhoz, valamint neki az igazgatóság részéről kiadott utasításokhoz szorosan alkalmazkodni tartozik.

Az akadémián előadott tantárgyak. Az akadémián előadott tantárgyak s az azok kapcsolatában tartott gyakorlati okmutatások, tekin-

tettel az akadémia hallgatóinak magasabb iskolai s előzetes gyakorlati előképzettségére, két tanévre vannak felosztva.

Minden tanév két félévre oszlik.

Az első félév októberhó 1-jén kezdődik és februárhó végeig, a második félév márcziushó elejétől juliushó végeig tart.

Minden félév befejezésével az annak folyamában előadott tantárgyakból a rendes hallgatókra nézve kötelező vizsgálatok tartatnak.

Az első tanévben következő tantárgyak adatnak elő:

(A számok a tantárgyak előadására fordított hetenkinti órák számát jelentik.)

Az első félévben:

Általános vegytan. I. rész. 4.	Gazdasági ásványtan és földismeret. 2.
Gazdasági állattan. 3.	
Állatboncz- és élettan. 4.	Erőműtan. 3.
Általános állattenyésztés. 3.	Éghajlatlan. 2.
Növényboncz- és élettan. 4.	Gazdasági gyakorlat. 1.

A második félévben:

Általános vegytan II. rész és gazdasági vegytan. 4.	Növénykórtan. 1.
Talajismeret. 2.	Szarvasmarha-tenyésztés. 2.
Általános növénytermelés. 4.	Tejgazdaság. 1.
Gazdasági növénytan. 4.	Gazdasági gép- és eszköztan. 3.
	Gazdasági gyakorlat. 1.

A gazdasági gyakorlatról tartott előadásokban a gazdasági teendők kronológiai rendben magyaráztatnak, különös tekintettel az akadémia gazdaságának berendezésére és az abban folyamatban levő mozzanatokra.

A második tanévben előadatnak:

Az első félévben:

Nemzetgazdaságtan. I. rész. 2.	Lótenyésztés. 2.
Gazdasági üzemtan. 4.	Gazdasági technológia. I. rész. 3.
Számviteltan. 3.	Gazdasági építészettan. 4.
Különleges növénytermelés. 5.	Méh-, baromfi-, hal- és selym- tenyésztés. 2.
Rétmívelés. 1.	
Erdészettan. I. rész. 3.	

A második félévben:

Nemzetgazdaságtan* II. rész és statisztika. 3.	Erdészettan. II. rész. 3.
Jogismeret. 2.	Állatgyógyászat, állategészségtan, állatkereskedés. 3.
Mezőgazdaság története. 1.	Juhászat és gyapjuismeret. 2.
Jószágkezelés- és becsléstan. Gaz- dasági kereskedelem. 3.	Sertésenyésztés. 1.
Szőlőművelés és kertészet. 3.	Gazdasági technológia. II. rész. 3.
	Földmértan. 4.

A felsorolt tantárgyak igényeihez mérten az elméleti előadások kiegészítéseül *gyakorlatok és okmutatások* tartatnak, melyek száma és ideje a tanrendben van megállapítva.

Nemkülönbön kötelesek a rendes hallgatók a félév közben, időről-időre tartandó, az előadások kiegészítéseül szolgáló *isméltésekben (colloquiumokban)* kivétel nélkül résztvenni s az illető tantárgyban tett előhaladásukról számot adni.

Észrevétel. A rendes hallgatók az akadémián előadott összes tantárgyakat hallgatni s azokból vizsgálatokat tenni kötelesek lévén, egyes tantárgyak hallgatása s azokból a vizsgatétel alól a *fölmentés* csak kivételesen engedélyezhető.

Ki ily fölmentésben részesülni óhajt, ezt *írásbeli úton* kérelmezni és okmányilag kimutatni tartozik, hogy az illető tantárgyat más gazdasági akadémián, egyetemen vagy más egyetemen nemcsak hallgatta, hanem abból a vizsgálatot jó sikerrel le is tette. — A végbizonyítványban a fölmentés és annak oka az észrevételi rovatban kitétetik.

Szabályzat a gazdasági gyakorlatokról.

1. Szükséges lévén, hogy az akadémia hallgatói az akadémia gazdaságának berendezéséről és állapotáról, továbbá az abban előforduló mozzanatokról tudomást szerezzenek, gazdasági gyakorlati ismereteik kibővítése céljából napról-napra a megállapítandó sorrendben szolgáltatástelre rendeltetnek ki, és mint ilyenek „*naposok*” nevet viselnek.

2. A naposok névsor szerint az elsőéves hallgatók közül rendeltetnek ki, és pedig a megelőző napon disponáltatik minden napra egy-egy *főnapos, melléknapos, irodai napos, külső napos* és *kerti napos*.

3. A naposok kötelessége általában véve abban áll, hogy a kitűzött időben pontosan megjelenjen s mindazon rendelkezéseket és megbízásokat vonakodás nélkül teljesíteni tartoznak, melyeket nekik az akadémiai gazdaság intézője, esetleg annak helyettese, illetőleg az akadémiai főkertész kiad.

4. Az egyes naposok rendeltetése és feladata következő:

a) A **főnapos** a napnak azon részét, melyen előadáson vagy gyakorlatokon nem kell megjelennie, a megelőzőleg nyert rendelkezés értelmében az akadémia belső és külső majorjában tölti s ott azt a szolgálatot kell tennie, melyet a fennálló viszonyok szerint egy gazdának teljesítenie kell.

Évégből magának a rendelkezés értelmében a majorban mindenről tudomást és tájékozást szerezvén, tapasztalatairól először zsebkönyvébe tesz följegyzéseket s azután az e célra rendelt „*Naposi könyvben*” részletes írásbeli jelentést tesz, mely jelentés röviden, de szabatosan magában foglal mindent, ami szerzett tapasztalataiból lényeges és följegyzésre méltó.

b) A **melléknapos** szintén a rendelkezés értelmében jár el, megjegyezve azonban, hogy hivatása a főnapos működését kiegészíteni, azt támogatni s ellenőrizni, miértis a főnapos jelentéseit ellenjegyzji.

Amennyiben a főnapos netán közbejött betegség vagy valamely más okból gátolva volna feladata teljesítésében, a melléknapos kötelessége őt helyettesíteni.

c) A **külső napos** a rendelkezés értelmében főleg a mezőn, a kísérleti telepen sat. nyér foglalkozást és jár el megbízatásában, s az erre rendelt naplóban tesz tapasztalatairól jelentést.

d) Az **irodai napos** az irodai teendők végzésében gyakoroltatik, a neki kiadott írásbeli teendőket pontosan és tisztán végzi s az erre rendelt naplóba bevezeti.

e) Végül a **kerti napos** a rendelkezés értelmében megjelenik az akadémia kertjében s ott a főkertész utasításai szerint a kertben folyamatban levő munkálatokról tudomást szerez, vagy egyéb foglalkozást kap, melyekről az e célra rendelt naplóban számot vet.

5. Az intéző, esetleg segédje, a gazdaságban, a főkertész a kertben állítja a munkákhoz a napos hallgatókat, — röviden, de világosan megmagyarázza a munkák miértjét s a munka teljesítésénél szükséges kézfogásokat, hogy a munka kivételét kellően megértsék.

6. A naposságra kirendelt hallgató csak hitelesen beigazolt betegség vagy előlegesen kieszközölt és nyert engedély alapján maradhat el, — s mulasztását utólagosan pótolni tartozik. Igazolatlan vagy nem eléggé okadatolt elmaradás esetleg fegyelmi eljárást vonhat maga után. A rendelkezést eszközöző intéző kivételesen a helyettesítést is megengedheti s e részben intézkedhet.

Az intéző és főkertész szigorúan őrködnek, hogy a felügyelő napos hallgatók megbízatásukban pontosan eljárjanak.

7. A kirendelt naposok szolgálatban levőknek tekintetvén, a nekik kiadott rendelkezéseket pontosan és lelkiismeretesen végrehajtani s erről számot adni tartoznak. Vona-kodás intést és megfeddést vonhat maga után; makacosság, ellenszegülés vagy a rendelkezésre hivatottak iránt tanusított tiszteletlenség pedig kötelességszerűleg az igazgatónak bejelentetvén, ilyen hallgatók ellenében a fegyelmi eljárás indíttatik meg, melynek eredménye a megfeddés, bizonyítványban való megrovás vagy kizáratás lehet.

Hasonló eljárás követtetik oly hallgatók irányában is, kik társaikat kötelességeik teljesítésében gátolják, vagy feladatukat neveltséges vagy gyűlöletes színben feltüntetni és azokat elkedvetleníteni iparkodnak.

8. A napos rendeltetésének megfelelő ruházatban tartozik megjelenni.

9. Az akadémiai gazdaság majorjaiban, azok épületeiben, géptáraiban, a kertben, a földéken, a kísérleti telepen sat. levő tárgyak elrontása, a vetések és ültetvények meg-rongálása, az állatok ingerlése vagy bántalmazása sat. szigorúan tiltva van, s a kártevő azonfelül, hogy rendreutasítatik, minden kár megtérítésére szoríttatik.

10. Az akadémiai gazdaság eselédjei vagy egyéb munkásaival hosszabb beszélgetésbe boesátkozni, vagy azoknak munkájukban való zavarása tiltva van.

11. A dohányzás a major egész területén és szolgálattétel közben egyebütt is tiltva van. Nemkülönbén kutyával megjelenni is tilos.

12. A naposok által szolgálattételök közben elkövetett kihágás vagy vétség súlyos-bítottnak tekintetik, s ilyenek az akadémia általános fegyelmi szabályaiban megállapított módozat szerint lesznek elítélve, és reájok a büntetési fokozatok kiszabva.

Szünidők. Az előadások és gyakorlatok tartása szünetel: *vasár- és ünnepnapokon kívül karácsonkor*, decemberhó 22-étől januárhó 7-éig bezárólag, — *húsvétkor*, virágvasárnaptól ünnep utáni szerdáig bezárólag, tehát összesen tizenegy napig, és *pünkösd* előtti szombattól keddig bezárólag, azaz négy napig.

A nagy szünidő **juliushó végétől szeptemberhó 30-áig** terjed.

Észrevétel. Az akadémia hirdető tábláján mindenkor előre kihirdetett szünidők beállta előtt engedély kieszközölése nélkül való *korábbi távozás*, — vagy a szünidő önkényes, kellő időben és módon be nem jelentett *megtoldása* az akadémia fegyelmi szabályai ellen elköve-tett szándékos kihágásnak minősíttetik.

Előadások látogatása. Az előadások látogatása ellenőrzésének mód-járól az akadémia külön lenyomatban kapható s a hallgatóknak beíratás-kor kézbesített *rendszabályainak* 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13. és 19. §-ai intézkednek, s azok minden hallgatóra kötelezők. — A 8. § nevezetesen azt írja elő, hogy hét napon túl terjedő szabadságotatás, bármely okból

kéretik az, rendszeres folyamodvány alakjában mindenkor írásbeli úton kérendő.

Az oktatás segédeszközei. Az elméleti és gyakorlati oktatás segédeszközeiül a növénytermelési, a növénytani, a növénykórtani; az erdészeti s a kertészeti; az állattani, az állattenyésztési, a tejgazdasági s az állatgyógyászati; az ásványtani s a talajismereti; az eszköz- és gépmintagyűjtemények; továbbá a vegytani, a technológiai, a talajismereti s az állatboncztani laboratóriumok szolgálnak. A taneszközök összes értéke az 1894/95-ki tanév végén 100.168 frt 88 kr-ra rúg.

A mezőgazdaság minden ágát felölelő tudományos *könyvtár* az 1894/95. tanév végén 6340 művet tartalmazott, melyek összes értéke 42.804 frt 80 krt tett. A könyvek a hallgatóknak használatra kiadatnak.

Gyakorlati okmutatásul szolgál: az akadémia 384 kat. holdra terjedő *szját gazdasága*, melyben többféle állattartás van; továbbá a 15 kat. holdnyi *kísérleti telek*, a 14 kat. holdnyi *kert*, növény- és fagyűjteménnyel. A környékbeli terjedelmes *főhercegi uradalom* többféle iparaggal kiválóan jó alkalmat nyújt gyakorlati ismeretek kibővítésére.

Vizsgálatok és bizonyítványok. Minden félév végén a **rendes hallgatókra** nézve kötelező vizsgálatok tartatnak, melyek eredménye a *leczkekönyvbe* minden félév végén bevezetetik.

A két évre terjedő tanfolyam sikeres bevégezése után pedig a rendes hallgató — az e részben fennálló szabályzat keretén belül — **végbizonyítvány-t** kaphat, mely az akadémián végzett tanulmányok eredményéről összesítve tesz tanúságot.

A **vendéghallgató**nak leczkekönyvében az illető tanárok csak az általa választott tantárgyak hallgatását bizonyítják.

A vendéghallgató az illető előadónál vizsgálatot is tehet, s erről külön-külön kiállított *magánjellegű bizonyítványt* kaphat.

A **vizsgálatok és bizonyítványokra vonatkozó szabályzat** a következőkben közöltetik egész terjedelmében.

Szabályzat a vizsgálatokról.

A magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémián következő vizsgálatok vannak rendszeresítve, ú. m.:

- a) rendes vizsgálatok,
- b) rendkívüli vagy utólagos vizsgálatok,
- c) javító- (ismételt) vizsgálatok.

Az akadémián fennállott „*diploma-vizsga*“ az 1887. évben megszűnt.

a) **A félévi rendes és utólagos vizsgálatok.** 1. Minden rendes hallgató köteles az egyes tantárgyakból a félévek végén tartandó vizsgálatoknak alávetni magát. Vendég-hallgató rendes vizsgálatra nem bocsáttatik.

2. Az első vagy téli félévi vizsgálatok rendszerint *februárhó* második felében, — a második, vagyis nyári félévek *julius* második felében végeztetnek be.

3. A tanári szék által megállapított vizsgálatok sorrendje és napja, a félévi első vizsgálattól számítva három héttel megelőzőleg, az akadémia hirdető tábláján közzététetik, s ezen sorrend minden hallgatóra kötelező.

4. A vizsgálati rendből való kilépés írásbeli úton bejelentett komoly jellegű és orvosi bizonyítvánnyal kellően igazolt betegség, valamint bírói vagy katonai ügyben való megidőzés, vagy szülői elhalálozás miatt engedtetik meg az igazgató által, mely engedély az orvosi bizonyítvány vagy a megidőzés irat, illetőleg a halálosetet igazoló bizonyítvány melléklésével a vizsgálóknál közzétetendő.

5. A fent elsorolt eseteket kivéve, minden a vizsgálati renden kívül tett vizsgálat *rendkívüli* vagy *utólagos vizsgálatnak* tekintetik. A rendkívüli és utólagos vizsgálatok idejét az igazgató állapítja meg. Az utólagos vizsgálatok a *félév kezdetén* tartandók, és a hallgató az új félévre föl nem léphet, míg az előző félévi vizsgálat kötelezettségének meg nem felelt.

6. A rendes vizsgálatokon a hallgatók betűrendes névsor szerint felelnek s a névsorrend minden vizsgálattevő hallgatóra kötelező.

Számbevehető okból az illető vizsgáló-tanár megengedheti kivételesen a névsorból való kilépést, de csak azon esetben, ha a vizsgálattevő a sorból való kilépésre az illető tantárgyból tartandó vizsgálat *előtt* kérte és nyerte ki az engedélyt.

7. Azon hallgatónak, ki betegsége vagy a fentemlített okok valamelyike miatt elmaradt, vagy pedig az illető vizsgálat előtt kilépését a vizsgálati sorrendből kellek bejelentette, és kinek ezen kilépése igazoltnak fogadtatott el: utólagos vizsgálatának pótolhatására határidőt kell kérnie.

Ki ezen határidőt önhibájából elmulasztja, minden újabban kért és nyert határidőért, amennyiszor annyszor, új vizsgálati díj fizetésére utasítandó; sőt jogát az illető tantárgyból teendő utóvizsgálatra a tanári testület határozatából elvesztheti.

8. Bármely okból utólagosan letett vizsgálat esetén a bizonyítványban „**utólagos vizsgálaton**“ kitételrel iratik be az osztályzat.

9. Minden vizsgálat — legyen az rendes, javító-, rendkívüli vagy utólagos — a vizsgáló-tanáron kívül egy tanárúrnök jelenlétében teendő.

10. A vizsgálatok oly értelemben nyilvánosak, amennyiben azokon az akadémia minden hallgatója megjelenhet.

b) Javító-vizsgálatok. 11. Ha valamely hallgató a félévi vizsgálatokon valamelyik tantárgyból „*nemkielégítő*“ osztályzatot kap, ennek következtében a jövő félévre csak föltételesen léphet föl, ha t. i. ezen osztályzatát kijavítja.

12. Föltéve, hogy a sikertelen vizsgálat csak *egy* vagy legföljebb *két* tantárgyra torjed: akkor az illető hallgató „**javító-vizsgálat**“ letételére bocsáttatik, — azon kikötéssel azonban, hogy a javító-vizsgálat, az első félév utolsó vizsgálatjától számítva, *négy hét előtt* nem tehető le; a második félévi vizsgálatok alkalmával nyert „*nemkielégítő*“ osztályzat pedig *csak a jövő tanév elején teendő vizsgálatnál javítható ki.*

A javító-vizsgálatok napjait az igazgató határozza meg, megjegyezvén, hogy oly hallgató, ki a javító-vizsgálat határidejét önhibájából elmulasztja: *jogát a vizsgálatételre elveszti, s az egész félév ismélésére köteleztetik.*

13. Amennyiben valamely hallgató a javító-vizsgálaton ujjolag „*nemkielégítő*“ osztályzatot kapna, akkor az egész félévet újból hallgatni és különbség nélkül minden tantárgyból újból vizsgálatot tenni tartozik.

14. Ismételt vizsgálaton nyert osztályzat „**javító-vizsgálaton**“ kitételrel a félévi bizonyítványba világosan kiiratik.

15. Oly hallgató, ki valamely félévi vizsgálaton *három* vagy *több* tantárgyból „*nemkielégítő*“ osztályzatot kapna: az illető *egész félév ismélésére*, az összes tantárgyak újból hallgatására s azokból kivétel nélkül ismételt vizsgálatételre köteleztetik.

Az illető félév ismélése a félévi bizonyítványba kitéendő.

16. Vizsgálat ismétlésének csak akkor van helye, midőn a hallgató valamely tantárgyból „nemkielégítő” osztályzatot kapott; ellenben nem engedhető meg, hogy valaki egy tantárgyból ismételve vizsgálatot tegyen, melyből megelőzőleg már legalább „kielégítő” osztályzatot nyert.

c) **Vizsgálati díj.** 17. A rendes időbeli, a bejelentett és kellően igazolt megbetegedés, kóros vagy katonai ügyben való megidézés, vagy szülői elhalálozás miatt elmulasztott, valamint a javító-vizsgálatok nem esnek díj alá.

18. Minden rendkívüli és utólagos vizsgálatért díj fizetendő.

A vizsgálati díj az előjáró m. kir. ministerium által következőben állapított meg: Rendkívüli vagy utólagos vizsgálatért tantárgyankint, úgy a vizsgáló-tanárnak mint az igazgató által kiküldött ülnöknek, négy-négy forint fizetendő.

A vizsgálati díjakat az erre kötelezettek, a vizsgálatokat megelőzőleg, az akadémia pénztárába fizetik be.

A vizsgálati díj lefizetését tanusító igazolvány nélkül az illető hallgató nem bocsátható vizsgálattevére, s a vizsgálattevő vizsgálati díj lefizetése alól nem menthető fel.

Szabályzat a bizonyítványokról.

a) **Félévi bizonyítványok.** 19. A rendes hallgató minden félévi vizsgálat után félévi bizonyítványt kap.

20. Ezen félévi bizonyítványban az illető tantárgyakat előadó tanár a megfelelő rovatokba beírja a hallgató szorgalmát az előadások és oktatások látogatásában, — továbbá a vizsgálaton nyert előmeneteli osztályzatot és ezen bejegyzéseket neve aláírásával igazolja.

A hallgató magaviseletét kitüntető rovat osztályzatát a tanári szék közösen állapítja meg, megjegyeztetvén, hogy a magaviseletben kapott netaláni megrovás az illető rovatban röviden indokoltatik.

Végül a bizonyítvány, az akadémia pecsétjével ellátva, az igazgató aláírása által hitelesítettik.

21. A bizonyítványban következő osztályzatok használatnak:

1. Szorgalomra az előadások és oktatások látogatásában: „igen szorgalmas” — „szorgalmas” — „nem elég szorgalmas” — „hanyag”.

2. A vizsgálatokon tanusított előmenetelre: „kitünő” — „jелеs” — „jó” — „kielégítő” — „nemkielégítő”.

3. Magaviseletre, a fegyelmi szabályokkal szemben: „megegyező” — „kevésbé megegyező” — „nemmegegyező”.

22. Azon esetben, ha a hallgató valamely tantárgy hallgatása alól, valamint ugyanabból a vizsgálattevérelől fel volt mentve, ezen körülmény a bizonyítványban megemlíttendő.

23. A félévi bizonyítványok 15 kr bélyegdíj alá esvén, ezen bélyegdíj a félévi vizsgálatok befejezése előtt az igazgatóságnak erre vonatkozó hirdetésére, a kitűzött határidő lefolyása előtt, lefizetendő vagy a bélyeg a leczkekönyv illető lapjára ragasztható.

Bélyeg nélkül a bizonyítvány ki nem szolgáltatatható.

24. Oly hallgató, ki vizsgálatát valamely tantárgyból az erre kitűzött határidőn belől le nem tette, bizonyítvány kiadására nem tarthat igényt.

b) **Végbizonyítvány.** 25. A tanfolyam teljes befejezése után a rendes hallgató az összes félévek tanulmányi eredményét előtüntető „végbizonyítvány”-t nyer, mely arról tesz tanuságot, hogy a hallgató az akadémia tanfolyamát sikeresen befejezte.

A végbizonyítvány osztályzatai a félévi bizonyítványokból vétetnek át, megjegyezve, hogy a két félévre terjedő tantárgyak osztályzata összevonás útján képezetetik.

26. A végbizonyítványt azonban csak azon rendes hallgató kapja ki föltétlenül, ki az egész tanfolyam tartama alatt az előadások látogatásában, az ebbeli osztályzatok összevonása után legalább „szorgalmas” osztályzatot nyert, egy tantárgyból sem volt „nem-

kielégítő osztályzata, és magaviselete a fegyelmi szabályokkal szemben minden félévben „*megegyező*“ volt.

27. Azon *rendes* hallgató pedig, ki szorgalmában valamely félév alatt kifogásokra szolgáltatott okot, t. i. valamely tantárgy előadásai és gyakorlati látogatásában „*nem elég szorgalmas*“ vagy „*hanyag*“ osztályzatot kapott; továbbá olyan, ki *egy* vagy *több* tantárgyból „*nemkielégítő*“ osztályzatban részesült; s végül olyan, ki valamelyik félévben magaviseletében a fegyelmi szabályokkal szemben „*kerésbblé megegyező*“ vagy „*nemmegegyező*“ megrovást kapott: érdemeire való hivatkozással az utolsó félév befejezése előtt végbizonyítványának kiszolgáltatása iránt a tanári székhez folyamodhat. Ha kérelmezőnek a végbizonyítvány odaitéltetik, abba csupán a kijavított osztályzatok vezetettek be.

28. Oly hallgatóval szemben, ki az előbbi pontozatok értelmében végbizonyítványa kiadása iránt a tanári székhez fordulni tartozik, a kérvény sorsa fölött döntő tanári szék mindenekelőtt ítélet alá fogja vonni: vajjon kérvényező megrovása muló ifjúkori meg gondolatlanúságban vagy talán gyengébb szellemi tehetségben leli-e magyarázatát? és mily iparkodást tanusított kérelmező hibája jóvátételében? avagy egyéb okokban rejlik-e a kedvezőtlen eredmény oka?

29. Amennyiben oly hallgató kérelmezi végbizonyítványának kiadását, ki tanulmánya folytatásában a kívánt mértőknél kevesebb szorgalmat fejtett ki és mindenekelőtt magaviseletével ismételve kifogásokra szolgáltatott okot, s egyáltalán hibáinak jóvátételében kevés jóakaratot tanusított, — ha ugyan kifogásos magaviselete az akadémiából való eltávolítását nem eredményezte, — a tanári szék fegyelmi szempontból a végbizonyítvány kiadását ideiglenesen vagy véglegesen megtagadhatja.

30. Oly hallgató, kinek a tanári szék a végbizonyítvány kiadását megtagadta, végbizonyítvány kiadása iránt a földmívelésügyi m. kir. Minister úr Ő nagyméltósága kegyelméhez fordulhat, ki a tanári szék meghallgatása után végérvényes határozatot hoz.

31. A végbizonyítvány 50 kr bélyegdíj alá esvén, e bélyegdíj s ezzel kapcsolatban 2 frtnyi irodai díj a tanév befejezése előtt, az igazgatóság erre vonatkozó hirdetésére, a kitűzött határidő lefolyása előtt lefizetendő.

Bélyeg nélkül végbizonyítvány ki nem szolgáltatható, s egyáltalán csak akkor adatik ki, ha az illető hallgató az akadémiával szemben fennálló netaláni tartozásainak eleget tett.

c) Vendéghallgatók bizonyítványai. 32. A vendéghallgatók *rendes* bizonyítványra nem tartathatnak igényt, s ebbeli kérelmekre csak „*látogatási bizonyítvány*“-t nyerhetnek.

Ezen bizonyítvány 50 kr bélyegdíj alá esik.

33. Amennyiben vendég valamely általa hallgatott egyes tantárgyból vizsgálatot tenni óhajtana, azt az illető tanárnak bejelentve, a tantárgyankint négy-négy forintban megállapított szokásos vizsgálati díj lefizetése mellett megteheti. Helyes bizonyítványok teljesen magánjellegűek.

A bizonyítványok alakjára nézve megjegyzetetik, hogy a vendéghallgatóknak az előadások látogatása s az egyes tantárgyakból tett vizsgálataik eredménye minden tanár részéről az igazgató által láttamozott külön bizonyítványon igazolandó.

d) Bizonyítványi másodlat. 34. Az akadémia csupán *eredeti bizonyítványokat* vagy *bizonyítványi másodlatokat* (másodpéldányokat, duplikátumokat) szolgáltat ki.

Az *eredeti* bizonyítványokat az illető tanárok sajátkezőleg írják alá. Teljes hitelességüket az igazgató sajátkező aláírása s az akadémia pecsétje igazolja.

35. A *másodpéldányok*, melyek egyébként az eredetiekkel egyenlő jogerővel bírnak, ugyan a szokott nyomtatvány-mintán s az akadémia pecsétje alatt állítatnak ki, azonban csak a bizonyítványt hitelesítő igazgató aláírása sajátkező.

36. Bizonyítvány-másodpéldány kiszolgáltatása mindenkor az akadémia igazgató-ságához intézett indokolt és szabályszerű folyamodvány útján kérelmezendő.

Az igazgatóság azonban a másodlat kiadását esakis abban az esetben eszközölheti, ha a folyamodó igazolja, hogy a másodlatban kiállítandó végbizonyítványnak elvesztését

legelőbb hat léttel a kérvény beadása előtt a „*Budapesti Közlöny*“ című hivatalos lapban közzétette.

A hirdményt tartalmazó lappéldányok, az eredménytelenségnek megemlítése mellett, a beajánlott folyamodványhoz csatolandók.

Az elveszett leczkekönyv vagy annak egyes lapjaira vonatkozó másodlat kiszolgáltatására néve ugyancsak a fenti határozatok mérvadók.

Az eredeti végbizonyítvány, leczkekönyv vagy ennek egyes lapjai elvesztése s a másolatok kiadásának megtörténte a „*Földművelési Értesítő*“ -ben mindenkor közzéteendők.

A végbizonyítványokra vonatkozó határozat. A végbizonyítványok tárgyában a nm. m. kir. belügyi Minister úr Budapesten 1888. évi januárhó 12-én ^{82.516/1887} III. szám alatt az ország törvényhatóságaihoz szószerinti szövegben a következő körrendeletet bocsátotta ki:

„Kérdés merülvén fel aziránt, hogy kik tekintendők a magyar államban érvényes oklevéllel ellátott oly gazdaszoknak és gazdatiszteknek, kiknek államadója az 1866. évi XXI. t.-cz. 26. s az 1886. évi XXII. t.-cz. 33. §-ai alapján a törvényhatósági legtöbb adót fizető bizottsági tagok, illetőleg községi legtöbb adót fizető képviselők névjegyzékének összeállítására és kiigazítására körül kétszeresen számítandó; a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi Minister úr f. évi decemberhó 15-én 62.204. szám alatt kelt átiratával kijelenté, hogy nemcsak a magyar-óvári gazdasági akadémia, hanem a keszthelyi, debreczeni, kolozs-monostori és kassai gazdasági tanintézetek részéről kiadott végbizonyítványok is olyanoknak tekintendők, melyeknek tulajdonosai, adójuk kétszeresen számításának kedvezményére igényt tarthatnak. Miről a törvényhatóságot, igazoló és bíráló választmányainak, valamint a községi legtöbb adót fizető képviselők névjegyzékének megállapítása körül közreműködő közegeinek tudósítása végett ezennel értesitem.“

Tandíj és vizsgadíjak. Az akadémia minden hallgatója évenként 80 frt tandíj fizetésére köteles. Ezen összegből 40 frt azonnal a beiratkozás alkalmával, 40 frt pedig a második félév kezdetétől számítva legkésőbb 14 nap múlva fizetendő.

Szegényebb sorsu hallgatóknak az akadémia körében tanusított jó előmenetel, kitűnő szorgalom és kifogástalan magaviselet alapján a tanári széknek a nm. földművelésügyi m. kir. Minister úrnál tett ajánlatára a tandíj egészben vagy felerészből elengedhető.

A tandíj elengedését kérelmező, okmányokkal (pl. szegénységi bizonyítvánnyal) kellőleg fölszerelt folyamodvány a nm. földművelésügyi m. kir. Minister úrhoz címelve s a tandíj-fizetést helyettesítve, minden félév elején nyújtandó be az akadémia igazgatóságához. Oly hallgató, ki mint elsőéves lép az akadémia s ezertint itt szerzett érdemekre nem hivatkozhat, a tandíj lefizetése alól csak különösen figyelemreméltó körülmények között menthető fel.

Észrevétel. Az e részben fennálló szabályzat szerint a hallgatósnak legföljebb 15 %-a részesülhet a tandíj-elengedés kedvezményében. Minister úr Ö nagyméltóságának 1890. évi novemberhó 25-én 67.221. sz. a kelt m. rönaleletével az akadémia igazgatósága arra van utasítva, hogy csakis hatóságilag beigazolt szegény folyamodó kérvénye vehető figyelembe és kétes hangzása bizonyítványok hivatalból visszautasítandók.

Vendéghallgató minden általa választott tantárgyért félévenként és előlegesen 4 frtnyi látogatási díj fizetésére köteles.

A befizetett tandíj vagy egyéb díjak nem téríthetők vissza.

A vizsgálatokról szóló szabályzat 18. §-a értelmében minden *rendkívüli és utólagos* vizsgálat *díj* alá esik.

Ösztöndíjak és segélyek. Az itteni akadémián egyenkint 150 frt-jával *nyolcz állami ösztöndíj* van rendszeresítve.

Ezen ösztöndíjakat a tanári szék ajánlatára a nm. földmivelésügyi m. kir. Minister úr egy-egy tanév tartamára adományozza. Ily ösztöndíj elnyerésére csak oly rendes hallgatónak van kilátása, ki vagyontalanságának kimutatása mellett példás magaviselet, kiváló szorgalom, valamint jó előmenetel által tűnik ki.

Magán-alapítványokképen még a következő ösztöndíjak állanak fenn:

1. Csáky Petronella grófnő alapítványa. Ezen évi 300 frtnyi ösztöndíjakért az összes m. kir. gazdasági tanintézetek hallgatói pályázhatnak. Üresedés esetén ez az akadémia körében közhírré tétetik.

2. Az „Első magyar általános biztosító-társaság” alapítványa. Éppen nevezett biztosító-társaság a gazdasági szakműveltség előmozdítását a maga részéről is támogatni óhajtván, 1881. évi márcziushó 26-án tartott közgyűlésében gazdasági ösztöndíjak alapítását határozta el.

Az ösztöndíjak egyenkint 400 frtból állanak, számukat évről-évre a társaság határozza meg és rendszerint oly gazdatisztek vagy kisgazdák fiainak adományoztatnak, kik valamely gazdasági tanintézet tanulói, vagy kik további kiképzetésük végett külföldre mennek.

Az adományozás mindig a társaság által betűrendben felhívandó *vármegyei gazdasági egyesületek* útján, illetve azok javaslata alapján történik, minélfigva a kellőleg fölszerelt kérvények az illető gazdasági egyesülethez nyújtandók be.

3. Özv. Schwarz Ábrahám-féle ösztöndíj. Ezen 100 frtos ösztöndíj korlátozott viszonyok között levő, valamely hazai gazdasági tanintézetben tanuló ifjak segélyezésére van alapítva, mihez megjegyeztetik, hogy az alapítólevél értelmében biharmegyei születésű folyamodonak elsőbbség biztosítottik.

Üresedés esetén, mely az akadémia körében közhírré tétetik, a kellőleg fölszerelt folyamodvány a nm. földmivelésügyi m. kir. Minister úrhoz czimezve, az akadémia igazgatóságához nyújtandók be.

4. Moskovicz Lajos-féle alapítvány. Ezen ösztöndíjt a „Magyar-francia biztosító-részenvénytársaság” tisztviselői az 1885. évben *Zempléni Moskovicz Lajos* vezérigazgatójuk súlyos betegségéből történt fölépülése alkalmából ajánlották fel az itteni akadémia valamely „szegény, buzgó törekvésű és érdemes” hallgatójának jutalmazására.

Az 52 frtot tevő ösztöndíj az akadémia körében kihirdetendő pályázat útján adományoztatik és *Moskovicz Lajos* úr 1893. évben történt elhalálózása után a tisztviselői kar 1894. áprilishó 5-én kelt nyilatkozatával az ösztöndíj odaitelésének jogát az akadémia tanári karára ruházta át.

5. A „Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület” ösztöndíja. Ezen egyesület az 1891. évtől kezdődőleg hat egymásutáni évben, tehát az 1896. évig bezárólag évi 400 forintos ösztöndíjt alapított, melynek elnyeréséért hazánk bármelyik felsőbb gazdasági tanintézetének hallgatója pályázhat, kivévn azokat, kik az első évi tanfolyam első félévét még nem fejezték be.

Az ösztöndíj csak egy évre adatik s így évről-évre új pályázat és adományozás tárgyát képez, adományozható azonban több éven át ugyanazon egyénnek is. — Az adományozás iránti elhatározást az egyesület magának tartja fenn.

Az ösztöndíj elnyerése érdekében a folyamodványok az erre vonatkozó hirdetésben közzétett határidő betartásával az akadémia igazgatóságához nyújthatók be.

6. A „Mosonyvármegyei takarékpénztár részvénytársaság” ösztöndíja. A mosonyvármegyei takarékpénztár 25 évi fennállásának emlékeztetésképpen a céljából egyéb jóváhagyott adományokon kívül az itteni akadémia három, egyenkint 100 frtnyi ösztöndíjt alapított, melyek odaítélésével az akadémia tanári kara van megbízva.

Az ösztöndíjak az 1894. évtől fogva adatnak ki. Az alapítólevél értelmében az ösztöndíjak mindaddig fognak folyóvá tétetni, míg a gazdasági akadémia Magyar-Óvárott fennáll.

7. Andrássy Dénes gróf úr ösztöndíja. Andrássy Dénes gróf úr Ö méltósága 20 évre, illetve életben maradásáig az 1895/96-ki tanévtől fogva kiadandó 200 frtnyi ösztöndíjt alapított, melynek elnyeréséért szorgalmas, jövőseleltes és vagyontalan akadémiai hallgatók pályázhatnak. A tanári szék ajánlatára az ösztöndíj kétfelé is osztható.

Az ösztöndíjra a pályázat az akadémia igazgatósága által kihirdettetvén, a pályázók folyamodványai a tanári szék ajánlatával fentnevezett gróf úrnak terjesztetnek elő, ki az adományozás iránt határoz. Az ösztöndíj a tanári szék határozata alapján az ösztöndíjas nem megfelelő magatartása vagy vagyoni helyzetének tetemes jobbrafordulása esetén megvonható.

Az ösztöndíj megfelelő részletekben az akadémia pénztárából fizetetik ki, hova azt a gróf uradalmi pénztár beszállítja.

Az alapító fentartja magának azt a jogot, hogy az ösztöndíjastól a tanfolyam utolsó félévében uradalmi igazgatósága által felállítandó közgazdasági kérdés kidolgozását kívánhassa.

8. Az akadémia segélyező-egylete az e részben fennálló alapszabályok keretén belül alaptökéjének kamataiból szegénysorsu hallgatóknak szintén juttat állandó, vagy a fölszerű szükséghez képest rögtöni segélydíjakat.

Tanulmányi kirándulások. Az oktatás kiegészítéseül — azon czélból, hogy a hallgatóknak szakszerű vezetés mellett tapasztalások szerzésére alkalom nyujtassék — az akadémia igazgatósága vagy az illető szaktanárok részéről évenként nagyobb tanulmányi kirándulások is rendeztetnek.

A kirándulásokkal járó költségeket, melyek mérsékelt voltáról az akadémia töle telhetőleg gondoskodik és melyek esetről-esetre előre megállapíttatnak, az azokon részvevő hallgatók viselik.

Szállás és ételmezés. Az akadémia hallgatói szállásukról és ételmezésükről önmaguk gondoskodnak, mire nézve a városban elég alkalom található. A teljes ellátásnak havi költsége a különböző igényekhez képest mintegy 40—50 frt szokott lenni.

Minden hallgatónak kötelességében áll *lakását* —, s azon esetben, ha megváltoztatja, azt is az e czélra szolgáló úrlapon pontosan bejelenteni.

Hadkötelezettség. Minthogy az akadémia rendes hallgatói szabályszerűen a gymnasiumi, reáliskolai vagy kereskedelmi iskolai tanfolyamot

érettségi vizsgálat letételével befejezték, ennél fogva a „véderőröl“ szóló törvény értelmében *egyévi önkéntes hadi szolgálatukat*, melyre jogosítva vannak, akár az akadémiába lépések előtt, akár az akadémiái tanfolyam befejezése után róhatják le.

Észrevétel. Oly akadémiái hallgató, ki már katonai kötelességben van és ennél fogva *fegyvergyakorlaton* való részvételre köteles, *behivatását augusztus-szeptemberhóra tartozik kieszközölni*, mi az erre vonatkozó szabályzat szerint nem ütközik nehézségbe.

Rend- és fegyelmi szabályok. Az akadémián érvényben álló *rend- és fegyelmi szabályok* a hallgatónak a beiratkozás alkalmával kiadatnak s önkéntes beiratkozásának tényével kijelenti, hogy *azokat magára nézve kötelezőnek ismeri el*.

Kötelezők továbbá az akadémia minden hallgatójára azon hirdetések, figyelmeztetések, idézések és rendeletek is, melyeket az igazgatóság a fenforgó szükséghez képest az akadémia *hirdető tábláján* közzétesz, miértis e hirdetések figyelemmel kísérendők.

Nemkülönben a hallgatók az igazgató s a tanároktól az akadémia házmestere útján bármikor és bárhol nyert felszólításnak vagy izenetnek eleget tenni kötelesek; ha pedig a házmester őket az igazgatóság által megállapított s annak megbízásából az akadémia épületében vagy a tantermekben szükséges tisztaság, rend és csendre vonatkozó rendszabályokra kötelelesszerűleg figyelmezteti, azokat mindenkor követni tartoznak.

Az akadémián fennálló *rendszabályok* és *fegyelmi szabályok* a követzőkben közöltetnek.

Az akadémia rendszabályai.

1. §. Az akadémia kötelekébe ujonnan belépő, valamint a mult tanévről átlépő hallgatók, megérkezésük után az igazgatóságnál mielőbb személyesen jelentkezni tartoznak.

Ez alkalommal a fölvételre jelentkező az igazgatónak megítélésre és fölvétel esetén további megőrzésre átadja a fölvétel kellékeit képező és előképzettségére, életkorára s egyéb körülményeire vonatkozó okmányait.

2. §. A beiratkozást megelőzőleg a leendő hallgató azon kötelezettségekről, melyeket magára vállalni készül, valamint a fennálló fegyelmi szabályokról tudomást venni tartozik, mert önkéntes beiratkozásának ténye által kijelenti, hogy az akadémia alap-, rend- és fegyelmi szabályainak alávetette magát, és hogy azokat magára nézve kötelezőknek ismeri el.

3. §. A beiratkozás után az ujonnan fölvett hallgató egy leczkekönyvet és egyúttal fölvételi igazolványt kap, melylyel azon tanároknál, kiknek előadásait hallgatni fogja, személyesen jelentkezik, mit neki az illető tanár aláírásával bizonyít.

Ha a jelentkezés a félévi előadások megkezdése után kellő igazolás nélkül nyolcz napig nem történik meg, az illető tanár a leczkekönyv alá-

írását megtagadja, a mulasztót nem tekinti hallgatójának, s ezt az igazgatónak haladéktalanul bejelenti. Egyebekre nézve a hallgatók azon határozatok szem előtt tartására utasítottak, melyek a lezárókönyv borszámban olvashatók.

4. §. A beiratkozás csak akkor tekinthető befejezettnek, ha a leendő hallgató a szabályszerű tandíjat az akadémia pénztárába befizette.

Olyanok, kik elfogadható okokból nincsenek azon helyzetben, hogy a tandíjat azonnal befizethetnék, írásbeli kérelmükre az igazgatóságtól fizetési halasztást kaphatnak, mely azonban négy héten túl nem terjedhet.

Szegényebb sorsu rendes hallgatóknak az akadémia körében tanúsított jó előmenetel, kitűnő szorgalom és kifogástalan magaviselet alapján a tanári széknek a földművelésügyi m. kir. Minister úr Ó nagyméltóságánál tett ajánlatára a tandíj egészben vagy részben elengedhető.

A tandíj-elengedést kérelmező a kellő okmányokkal (pl. szegénységi bizonyítvánnyal) fölszerelt folyamodványok, a fentemlített Minister úr Ó nagyméltóságához czimezve *s a tandíj-fizetést helyettesítve*, minden félév elején nyújtandók be az akadémia igazgatóságához.

Oly hallgatók, kik csak közelebb lépven be az akadémiaiba, s eszerint itt szerzett érdemekre nem hivatkozhatnak, csupán különösen figyelemre méltó körülmények között menthetők fel a tandíj haladéktalan lefizetése alól.

A vendéghallgató minden általa választott tantárgyért félvévenként előlegesen s egyenként 4 frt látogatási díjt fizetni köteles.

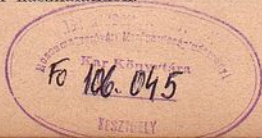
Az akadémia pénztárába befizetett tandíj vagy egyéb díjakat az igazgatóság nem szolgáltathatja vissza.

5. §. A hallgatók az előadásokat és gyakorlatokat szorgalmasan látogatni tartoznak, miről a tanárok a névjegyzék tetszés szerinti időközben, de havonként legalább egyszeri felolvasása által szereznek maguknak meggyőződést. Az előadásokat és gyakorlatokat szorgalmatlanul látogató hallgatókat az illető tanárok s az igazgató megintheti, mit azok figyelembe venni kötelesek.

6. §. Ha valamely rendes hallgató a névjegyzék felolvasása alkalmával egy-egy tantárgy előadásairól és gyakorlatairól háromszor igazolatlanul hiányzik, akkor az illető tantárgy vizsgálatételéről tiltatik, minek következtében a félvévet elveszti. Általános mutató hanyagság esetén pedig a hallgató a tanári szék e részben hozott határozata következtében az akadémiaiból félév közben is ideiglenesen vagy végképen kirekeszthető.

7. §. A szünetidőtől, valamint oly napoktól eltekintve, melyeken előadások nem tartatnak, a hallgató engedély kieszközlése nélkül nem távozhat el, és csak oly elmaradások fognak igazoltatni, melyek kellő indokolás mellett előre bejelentettek.

A szabadságolás az igazgatóság részéről írásbeli úton adatik meg, s a nyert szabadság, valamint annak letelte után a megjelenés bejelentésére a készletben levő űrlapok használandók.

8. §. Hét napon túl terjedő szabadságoltatás mindenkor írásbeli úton eszközözendő ki az igazgatóságtól, mely azt azonban csak azon esetben engedélyezi, ha az elmaradás oka kellőleg indokolva van.

Két héten túl terjedő szabadságoltatás az igazgatóság útján a tanári széktől kérendő, mely azonban egyfolytában négy hétnél tovább terjedő szabadságot nem engedélyezhet.

9. §. A kért és nyert szabadság ideje pontosan betartandó, s a határidőn túl terjedő elmaradás csak akkor számíthat igazolásra, ha okának megnevezésével levél útján előre be volt jelentve.

Amennyiben az igazgatóság a szabadsági idő letelte után az elmaradást illetőleg sem közvetlenül, sem közvetve értesítést nem kap, az illető hallgató az akadémiából önként kilépettnek tekintetik. Az ily mulasztást elkövető és kilépettnek tekintett hallgató a szabadság határidejétől számítva legfőbb két héten belül folyamodhat leendő visszavételeért, s e kérvény sorsa fölött a tanári szék határoz.

10. §. Oly hallgató, ki a kiszabott szünetet előleges szabadságoltatás nélkül korábban megkezdi, vagy azt bejelentés és igazolás nélkül meghosszabbítja, a szorgalomból nem kaphat „igen szorgalmas“ osztályzatot, sőt a tanári szék határozatával fegyelmi szempontból a magaviseletből is megrovásban részesülhet.

11. §. A hallgató saját érdekében cselekszik, midőn azon mulasztásokat, melyeket megbetegedése következtében az előadások és gyakorlatok látogatása körül tesz, az illető tanárok előtt igazolja. Hét napnál tovább tartó betegség okvetlenül orvosi bizonyítvánnyal igazolandó, mely az igazgatóság e részben kifejezett kívánatára két napon túl terjedő betegség esetén is felmutatandó.

12. §. Ha a megbetegedés szabadságoltatás közben történt, s a hallgatót szabadsága határidejének betartásában gátolja, akkor erről előzetesen levél útján tesz jelentést, megjelenése alkalmával pedig betegségét okvetlenül hiteles orvosi bizonyítvánnyal tartozik igazolni.

13. §. Ha a hallgató valamely félévben betegség következtében az előadások és gyakorlatok látogatásában három hétnél hosszabb ideig, de mégis egyfolytában legfőbb hat hétig gátolva volt, akkor e részben benyújtandó írásbeli kérelmére csak azon esetben bocsáttatik az illető félév vizsgálataira, ha betegségét az akadémia igazgatósága előtt annak idejében kellőleg bejelentette és igazolta.

Oly hallgató ellenben, ki három hétnél hosszabb ideig tartó betegségét orvosi bizonyítvánnyal igazolni, vagy az előadások látogatásában négy hétnél tovább tartó akadályoztatását okadatolva írásban bejelenteni elmulasztotta, ennek következtében az illető félévet elveszti és csak azon esetben bocsáttatik a vizsgálatokra, ha indokolt írásbeli kérelme a tanári szék részéről kedvező elintéztét nyer.

14. §. A tanév elején a tanteremben választott és elfoglalt ülőhely továbbra is megtartandó.

Nemkülönbön megkivántatik, hogy a hallgatók a csemetéssel adott jelre szokott ülőhelyeiket elfoglalják, továbbá a dohányzás vagy szivarozástól a tanteremben tartózkodjanak s annak bútorzatát kimérljék.

15. §. Minden hallgató lakását a tanév elején és valahányszor azt megváltoztatja, az igazgatóságnál az e célra rendelt űrlapokon bejelenteni köteles.

16. §. Mindennemű löfegyverek és löszereknek, úgyszinté kutyáknak az akadémia épületeibe, majorjaiba, földjeire vagy kertjébe való hozatala, vagy ilyeneknek a kirándulások és gyakorlatokra való elvitele tiltva van.

17. §. A dohányzás és szivarozás az akadémia majorjai egész területén szorosan tilos.

18. §. Az akadémia tantermei, gyűjteménytárai, laboratóriumai, majorjai, gazdasága és kertje látogatása alkalmával a tárgyak elrontása, növények, termények, gyümölcsök letépése, a munkákba való beavatkozás és a munkások zavarása, az állatok zaklatása s egyéb rendellenességek tiltva vannak, s a hallgatók az általuk netán okozott károk megtérítésére köteleztetnek.

19. §. Azon hallgató, ki az akadémiaiból évközben kilépni óhajt, kilépését az igazgatóságnak írásbeli úton bejelenteni tartozik. A hallgató távozását az igazgatóság az akadémia hirdető tábláján közhírré teszi.

A 13. § határozata értelmében azon hallgató, ki négy hétnél tovább tartó elmaradását az előadások és gyakorlatokról, vagy távollétét kellőleg be nem jelentette, az akadémia kötelékéből kilépettnek tekintetik, mi említett határidő leteltével az akadémia hirdető tábláján kihirdettetik, valamint az illető szüleiivel vagy gyámjával közöltetik.

20. §. Az igazgatóság oly rendeletei és közleményei, melyek a hallgatóságot érdeklik, az akadémia hivatalos hirdető tábláján tétetnek közhírré.

Ennélfogva a hallgatók az ott kifüggesztett hirdetményeket annyival inkább tudomásul venni tartoznak, minthogy valamely hirdetmény figyelmen kívül hagyása mehetségképen nem fogadható el.

Az akadémia fegyelmi szabályai.

1. §. Az akadémiaiba fölvevett hallgatók úgy kötelezettségeikre, valamint jogaikra nézve egyenlőknek tekintetnek és mindaddig, míg az akadémia kötelékében vannak, a jelen fegyelmi szabályok határozatainak illetékes voltát magukra nézve kivétel nélkül elismerni tartoznak.

2. §. Az akadémia minden hallgatója, épügy mint a haza bármely polgára, a köztörvények határozatainak van alárendelve, minélfogva az illetékes közhatalóságok rendelkezései és intézkedéseinek magukat alávetni s azok végrehajtó közegeit illő tiszteletben tartani kötelesek.

3. §. Az akadémia elvárja, hogy minden hallgatója minden körülmények között művelt, ildomos és erkölcsös magatartást tanúsít, s oly tettek elkövetését szorgosan kerüli, melyek úgy saját személyére, valamint az akadémia jó hírnevére árnyékot vethetnének.

4. §. Megköveteltetik a hallgatóságtól, hogy minden vallást tiszteletben tartson és senkit vallása szertartásainak gyakorlatában ne háborgasson.

5. §. A hallgatóság az akadémia igazgatója, tanárai s egyéb tisztviselői iránt illő tisztelettel viseltetni tartozik, azok iránti tiszteletlenség vagy éppen sértő s ellenszegülő magaviselet a legszigorúbb megtorlást vonja maga után. Nemkülönb. illedelmes viselettel tartoznak a hallgatók azon akadémiai közegek iránt is, kik az igazgatóság nevében vagy megbízásából járnak el.

6. §. Az akadémia falain kívül elkövetett rend- és csendháborítási esetek, valamint a köztörvényekkel vagy a város polgárait kötelező szabályrendeletekkel ellentétben levő cselekedetek elintézése az erre illetékes hatóság elé tartozik ugyan, ilyenekért azonban a hallgatók az akadémia igazgatósága részéről is felelősségre vonhatók.

7. §. Különösen figyelmeztetnek a hallgatók, hogy mindenkor és mindenütt oly magatartást tanúsítsanak, mely művelt egyénektől megkövetelhető, s hogy a helyi rendőri szabályzathoz alkalmazkodva, azt tiszteletben tartásák, mert a bekövetkezhető rendőri megfenyítettéstől eltekintve, nyilvános helyeken tanúsított botrányos magaviselet, a város lakói nyugalmanak éjjel való zavarása, botrányt keltő csoportulás, más tulajdonának megkárosítása, szemérmes sértő magaviselet, rendőri közegek ellen kötelességek teljesítése közben tanúsított illetlen föllépés vagy ellenszegülés sat. az akadémiai hatóság elbírálása alá is vonatik.

8. §. Egymás között a hallgatók illedelmes, békés és kartársias magatartást tanúsítani kötelesek.

Azon esetben, ha olynemű összekocczanás fordulna elő, melyet az illetők békésen ki nem egyenlíthetnek, az igazgatóság közbejárása veendő igénybe, mely saját hatáskörében, vagy a tanári szék közbejöttével fog igazságot szolgáltati.

9. §. Oly hallgatók, kik társaikra bármely irányban káros befolyást gyakorolnak, nevezetesen: izgatók, adósságsinálók, iszákosok, hazárdkártyások, kötekedők, vagy kik az előadások látogatásában hanyagok, továbbá botrányt okozó erkölestelen életet élnek, és kik egyébként méltatlanoknak mutatkoznak arra, hogy továbbra is az akadémia kötelékében maradjanak, az e részben megindított vizsgálat után, a tanári szék hozott határozata alapján, az akadémiaiból ideiglenesen vagy véglegesen kizárhatók.

10. §. A tivornyzás, rend- és csendháborítás, hazárdjáték, könnyelmű adósságsinálás sat. tiltva vannak.

Minden hallgatónak jövedelméhez mért takarékoság gyakorlása ajánlatik, s elváratik, hogy szállást és élelmezést adóik, valamint egyéb szük-

ségeiket szolgáltató iparosok irányában tartozásaikat kellő időben kiegyenlíteni kötelességüknek tartják.

11. §. Az akadémia ifjúsága által nyilvános helyeken rendezendő mulatságok és ünnepélyek, melyekhez a hatóság szabályszerű engedélyre kieszaközlendő, az akadémia igazgatóságának a rendezők megnevezésével, — kik ezzel egyúttal a rend tekintetében a felelősséget magukra vállalják, — írásbeli úton előlegesen szintén bejelentendők.

12. §. Minden hallgató beiratkozása alkalmával személyazonosságának kimutatása céljából „igazolójegyet“ kap, melyet mindig magával hordani s előforduló esetben az erre hivatott szolgálatban levő rendőri közegeknek felmutatni és kívánatra átszolgáltatni köteles.

Az igazolójegy netaláni elvesztése az akadémia igazgatóságának bejelentendő, mely az akadémia segélyző egylete javára beszédendő egy forintnyi díj fejében új igazolójegyet szolgáltat ki.

13. §. Az akadémia igazgatóságának jogában áll, a hallgatóság fegyelmének fentartása érdekében, a körülményekhez képest szükséges eljárást követni, mindazáltal különösebben megindítja a fegyelmi eljárást:

1. ha rendőri hatóság vagy a bíróság valamely hallgató ellen följelentést tett, vagy a köztörvények szerinti elítéltetését bejelentette;

2. ha tapasztalás merül fel arra nézve, hogy valamely hallgató az akadémia hírnevére vagy társaira káros befolyást gyakorol, és

3. ha valamely hallgató az akadémia tanszemélyzetének valamely tagja ellen sértést követ el.

14. §. A kihágás vagy vétség minőségét, valamint az alkalmazandó büntetés fokozatát az igazgató, illetőleg a tanári szék állapítja meg, s ha a hallgató a hozott ítélet következtében leczkekönyvében, esetleg bizonyítványában megrovást kap, ez ott rövid indokolással tétetik ki. A büntetések, melyek valamely kihágás vagy vétség elkövetőjére kiszabhatók, következők:

Első fokozat. 1. Figyelmeztetés vagy megrovás négy szem között azon tanár által, ki valamely kihágás szemtanuja volt.

2. Figyelmeztetés vagy megrovás az igazgató által, a kihágásról szerzett tudomás alapján.

3. Megfeddés a tanári szék előtt.

4. A tanári szék által kimondott tanács az eltávozásra. (Consilium abeundi.)

5. Ösztöndíjas hallgatókra nézve az ösztöndíj ideiglenes betiltása, vagy annak teljes megszüntetése.

Második fokozat. 6. A vizsgálatok és bizonyítványokra vonatkozó szabályzat értelmében a végbizonyítvány kiadásának ideiglenes vagy végleges megtagadása.

7. Ideiglenes kitiltás az akadémiából.

8. Kizárás az akadémiából mindenkorra.

15. §. A büntetések a kihágás vagy vétség minőségéhez képest szabhatnak ki, s esetleg nemcsak egyenkint, hanem egyesítve is alkalmazhatók.

A megrovás kitételét a leczkekönyvben, valamint a büntetés kihirdetését az akadémia fekete tábláján mindenkor külön határozza el a tanári szék, s ez olyankor jön alkalmazásba, mikor súlyosbító körülmények fognak fenn.

Előzetesen előfordult kisebb fokú büntetés újabb kihágás vagy vétség fölmerülése esetén, súlyosbító körülménynek számítatik be.

Ellenszegülés a kiszabott büntetés ellen kizárást von maga után.

16. §. A tanári szék által hozott ítéletek haladéktalanul jogerőre emelkednek és hajtának végre.

Oly hallgatónak azonban, kire nézve a tanári szék oly határozatot hozott, hogy ösztöndíja véglegesen betiltandó, hogy végbizonyítványának kiadása véglegesen megtagadtassék, vagy hogy az akadémiából véglegesen kitiltassék, jogában áll, hogy az akadémia igazgatósága útján kérelmével földmívelésügyi m. kir. Minister úr Ő nagyméltóságához forduljon megkegyelmeztetése czéljából.

17. §. Azon esetben, ha valamely hallgató a tanári szék határozatából büntetésben részesült, erről a szülők vagy gyámok az igazgatóság részéről hivatalosan értesítendőek, a kizáratást pedig az igazgatóság azonfelül hivatalból a rendőri hatóságnak is bejelenti.

18. §. Minden egyéb, e fegyelmi szabályokban meg nem határozott esetekben a tanári szék belátása szerint határoz és intézkedik.

Az akadémia tanári és tiszti kara

az 1895/96-ki tanévben.

Igazgató:

Balás Árpád (Sipeki), okleveles gazda és erdész. Előadja az erdészettant s a mezőgazdaság történetét. A szaktanulmányokba való bevezető előadásokat tart. — Tanári éveinek száma 32, igazgatói évei 21.

Királyi tanácsos. A zalavármegyei gazdasági egyesület, az országos magyar gazdasági egyesület igazgató-választmányának, a szécsényvidéki gazdakör, a m.-óvári Széchenyi-kör és a k. k. mährische Landwirtschaftsgesellschaft tiszteleti tagja, — a magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia Kazinczy-köre s dal- és zenekörének védnöke, — a mosonyvármegyei gazdasági egyesületnek, az 1896-ki ezredéves országos kiállítás mezőgazdasági szakoktatás és kísérleti ügy alesoportjának, a magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia gazdasági tanácsadó bizottságának s a kultur- és folyam-mérnökök gazdasági szakvizsgáló bizottságának elnöke, — a sopron-kerületi kereskedelmi és iparkamara levelező tagja, — Mosonyvármegye törvényhatósági bizottságának, állandó választmányának, népnevelési, statisztikai, közegészségi, gazdasági és mezőgazdasági bizottságának tagja és közigazgatási erdészeti bizottságának helyettes elnöke, —

Magyar-Óvár város képviselő-testületének és állami iskolagondnokságának, a magyar-óvári Széchenyi-kör, a mosonyvármegyei történelmi és régészeti egyeslet igazgató-választmányának, az 1896-ki ezredéves országos kiállítás jószágrendezőségügyi alecsoport, továbbá számos tudományos és társadalmi egyesület rendes és pártoló tagja. A „Pallas Nagy Lexikon“-nak a mezőgazdaságra vonatkozó közleményeinek szerkesztője.

Baintner Ferencz dr., a vegytan tanárának s a vegyikísérleti állomás II-od segédjé. — Szolgálati ideje 1 év.

Gyógyszerész-tudor. Tartalékos gyógyszerész-járuinolok.

Cselkó István (Cselkó-lehotai), rendes tanár, okl. gazda. Tantárgyai: általános állattenyésztés, ló- és szarvasmarha-tenyésztés, tejgazdaság, juhászat, gyapjuismeret és sertésenyésztés. — Tanári éve száma 26.

A mosonyvármegyei gazd. egyesület tiszteletbeli és igazg.-választmányi, a m.-óvári m. kir. gazd. akadémia tanácsadó bizottságának s a m.-óvári Széchenyi-kör igazg.-választmányának tagja. A „Pallas Nagy Lexikon“ rendes munkatársa.

Cserhádi Sándor, rendes tanár, okl. gazda. Tantárgyai: általános és különleges növénytermelés, talajismeret. *Az akadémiai kísérleti telek kezelője, könyvtáros. Az országos m. kir. növénytermelési kísérleti állomás vezetője.* — Tanári éve száma 20.

A mosonyvármegyei gazd. egyesület s a verseczi szőlőszeti és borászati egyesület tiszteletbeli tagja, az orsz. magyar gazd. egyesület igazgató-választmányának, az ezredéves kiállítás rendező-bizottságának, az orsz. filloxera-bizottság, a kalibizottság, a kultur- és folyamémérnökök gazd. szakvizsgáló bizottságának tagja, a „Mezőgazdasági Szemle“ szerkesztője s a „Pallas Nagy Lexikon“ állandó munkatársa.

Hensch Árpád, rendes tanár, okl. gazda. Tantárgyai: gazdasági üzemtan, kezelés- és becsléstan, nemzetgazdaságtan és statisztika, gazdasági kereskedelem. — Tanári éve száma 19.

A mosonyvármegyei gazd. egyesület tiszteletbeli tagja és titkára, az akadémiaival kapcsolatos gazd. tanácsadó bizottság s a kultur- és folyamémérnökök gazd. szakvizsgáló bizottságának tagja, a m.-óvári ág. evang. hitvallású egyház-község preszbitero. A „Pallas Nagy Lexikon“ állandó munkatársa.

Karl Rezső, m. kir. gazd. tanintézeti segédtanár az akadémiahoz beosztva, okl. gazda, a rétmívelés előadásával megbizva. — Szolgálati éve száma 4.

Az orsz. m. kir. növénytermelési kísérleti állomás helyettes vezetője, a mosonyvármegyei gazd. egyesület igazg.-választmányának tagja. Cs. és kir. tart. hadnagy.

Kosutány Tamás dr., rendes tanár, okl. gazda. Tantárgyai: általános és gazdasági vegytan, gazdasági technológia. *A m. kir. mezőgazdasági vegykísérleti s a meteorológiai állomás vezetője.* — Tanári éve száma 24.

Bölcsészettudor. A magyar tudományos akadémia levelező tagja, a mosonyvármegyei gazd. egyesület tiszteletbeli tagja, a m.-óvári m. kir. gazd. akadémia hallgató-sága segélyző egyesületének tiszteletbeli, a m.-óvári Széchenyi-kör s a m.-óvári atletikai klub elnöke, a „Mezőgazdasági Szemle“ szerkesztője s a „Pallas Nagy Lexikon“ állandó munkatársa.

Linhart György, rendes tanár, okl. gazda. Tantárgyai: növényboncz-és élettan, gazdasági növénytan, növénykörtan, ásványtan. *Az állami vetőmag-vizsgáló állomás vezetője.* — Tanári éve száma 21.

A svéd „Északcsillag“-rend lovagja. Mosonyvármegye törvényhatósági bizottságának és M.-Óvár város képviselő-testületének, a mosonyvármegyei gazd. egyesület s a rábaszabályozó társulat választmányi tagja.

Mezey Gyula, rendkívüli tanár, képesített középiskolai tanár és okl. gazda. Tantárgyai: éghajlattan, szőlőművelés, kertészet, gazdasági állattan, méh-, baromfi-, hal- és selymértényesztés. *A tanári szék jegyzője.* — Tanári évei száma 11.

Okl. közéletanodai (főgymnasium- és főreáltanodai) képesített tanár, a gazd. akad. hallgatók gazd. egyletének tiszteletbeli elnöke, a mosonyvármegyei gazd. egyesület levelező s a m.-óvári Széchenyi-kör igazgató-választmányának tagja, a „Köztelek“ gazd. növényteni rovatának vezetője s a „Pallas Nagy Lexikon“ állandó munkatársa. Cs. és kir. tart. hadnagy.

Nyiredy Jenő dr., a vegytan tanárának s a vegyikísérleti állomás I-ső segédje. — Szolgálati évei száma 4.

Vegyész tudor. A m.-óvári Széchenyi-kör titkára. Tartalékos gyógyszerész-járulnok.

Öshegyi József. Előadja a gazdasági jogismeretet.

Mosonyvármegye tisztii főügyésze. Hites ügyvéd és volt kir. közjegyző-helyettes. A mosonyvármegyei gazd. egyesület, a m.-óvári Széchenyi-kör igazg.-választmányának, M.-Óvár város képviselő-testületének és állami iskolagondnokságának tagja.

Pjetsch József, okl. gazda, akad. titkár. — Szolgálati évei száma 40.

Rüdenburg Viktor, főkertész. — Szolgálati évei száma 3.

Somssich Béla, okl. gazda, a növénytermelési tanszak tanársegédje. Szolgálati évei száma 2.

Suschka Rikárd, okl. gazda, a gazdaság intézője. Előadásokat és okmutatásokat tart a gazdasági gyakorlatból, előadja továbbá a gazdasági számviteltant. — Szolgálati évei száma 17.

A gazd. tanácsadó bizottság, a mosonyvármegyei gazd. egyesület igazg.-választmányi és levelező tagja.

Thallmayer Győző, rendes tanár, okl. mérnök. Tantárgyai: eröműtan, földmértan, gép- és eszkozttan, építészet. *A gépkísérleti állomás vezetője.* — Tanári évei száma 22.

A mosonyvármegyei gazd. egyesület tiszteletbeli, a m.-óvári gépkezelő-vizsgáló bizottság rendes tagja.

Ujhelyi Imre, m. kir. gazd. tanintézeti rendes tanár az itteni akadémiához beosztva, okl. gazda, állatorvos és végzett jogász. Előadja az állatboncz- és élettant, az állatgyógyászatot, az állategészségtant s az állatkereskedést. *Az állatgyógyászati állomás vezetője.* — Szolgálati és tanári évei száma 7.

A mosonyvármegyei gazd. egyesület levelező tagja.

Vörös Pál, okl. gazda, gazd. intézői segéd. — Szolgálati ideje 3 év.

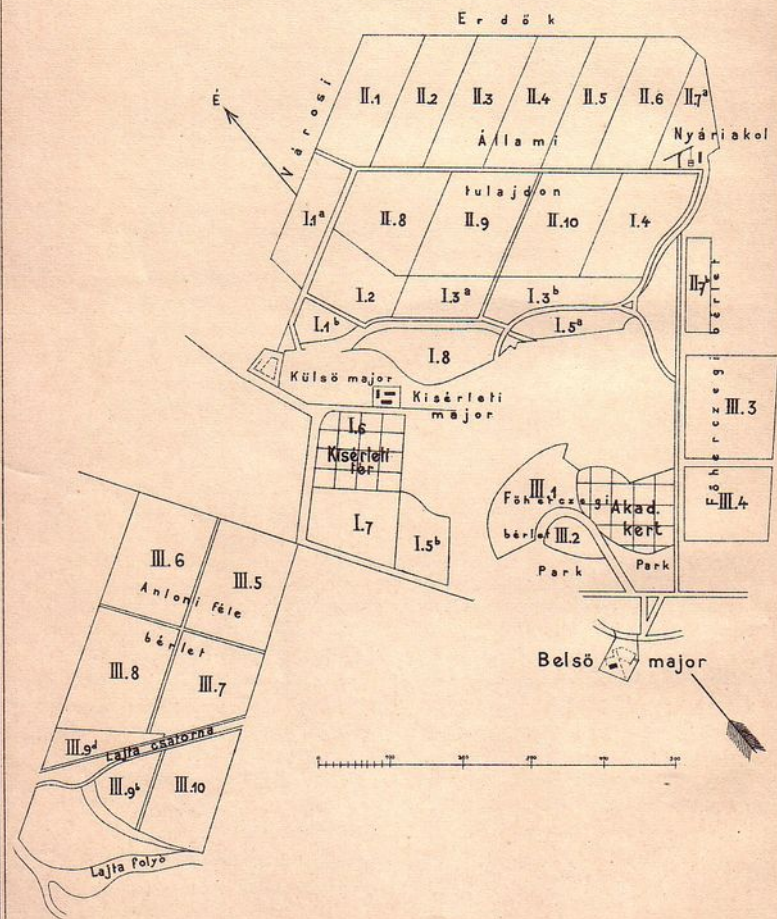
Zechmeister Jenő, okl. gazda, a növényteni és növényélettani tanszak tanársegédje. — Szolgálati ideje 1/2 év.

Cs. és kir. tart. hadnagy.

Rázsó Imre, ösztöndíjas gazd. segéd, okl. gazda.

Cs. és kir. tart. tiszthelyettes.

A MAGYAR-ÓVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA GAZDASÁGÁNAK TÉRKÉPE

Az akadémia hallgatósága számának kimutatása

az utolsó hat tanévben:

Az 1890/91-ki tanévben volt	109	rendes és	5	vendég, összesen	114	hallgató.
" 1891/92-ki	"	"	139	" " 3	"	142 "
" 1892/93-ki	"	"	149	" " 5	"	154 "
" 1893/94-ki	"	"	112	" " 7	"	119 "
" 1894/95-ki	"	"	117	" " 11	"	128 "
" 1895/96-ki	"	"	129	" " 8	"	137 "

A tanintézetbe annak keletkezésétől fogva következő számú hallgató iratkozott be:

az I. korszakban: 1818-tól 1850-ig volt	782	hallgató,
a II. " 1850-től 1869-ig	1483	"
a III. " 1869-től 1884-ig	1568	"
	összesen	3833 hallgató,
a IV. " 1884/85-ki tanévtől fogva bez. 1895/96-ig	819	"
	mindösszesen	4652 hallgató.

Az akadémia gazdasága.

Lásd a mellékelt térképet.

1. A helyzet és éghajlati viszonyok. Az akadémia Magyar-Óvár nagyközség határában fekvő gazdasága, valamint egész vidéke messze földre síkságot alkot. Legközelebbi emelkedések nyugat felé az Ausztria határán levő Lajtahegység és észak-nyugat felé a pozsonyi hegyek. — A földirati fekvés: 47° 53' északi szélesség és 34° 56' keleti hosszúság; magassága a tenger színe fölött: 125 m.

Magyar-Óvár vidékének éghajlata, kontinentális fekvésénél fogva, melyet semmiféle kedvező helyi befolyás nem módosít előnyösen, igen szélsőséges. Különösen feltűnő a csapadék csekély volta s annak egyenlőtlen elosztása az évszakokban, minek következtében a gyakori szárazság, mely néha aszályossággá fajul, egyike a legnagyobb kalamitásoknak, mi azáltal még fokozódik, hogy a talaj könnyen bocsátja át a vizet, minél fogva a csapadék nagy része a növényekre nézve veszendőbe megy.

Nedves évek termékenységök által tűnnek ki, a száraz évek különösen a takarmánytermést hiúsítják meg; égháborúk nem gyakoriak és pusztító jégverések is a ritkaságok közé tartoznak. Legkevesebb csapadék tavasz elején és nyár közepén van. A tavaszi vetés márczius derekán veszi kezdetét s a búza aratása juniushó végére esik. A szőlő s a tengeri rendszeren megérik, de a kései tengerifajták megérése néha kétséges.

Az utóbbi 20 évről szóló meteorológiai észleletek a következő átlagszámokat tüntetik fel: közepes évi hőmérsék 9-71° C., téli 0-67, tavaszi 9-89, nyári 19-67 és őszi 9-94° C.

Évi közepes csapadékmennyiség 543·13 mm. Uralkodó szélirány: É.-Ny. és D.-K. — A vidék igen szeles, sőt viharok is gyakoriak. Nyáron sokszor köd keletkezik.

2. Talaj és fekvés. Az *altalajt* özönvízi és harmadkori képződményű, hullámszerűen lerakódott kavicsleletek és zátonyok alkotják, melyek homokkal váltakozva kvarc-, mészkő-, csillámpala- és gránitgörgetegből állanak. Ezen az altalajon mindenfelé finom földrészekből alakult víz-hordta *felsőréteg* nyugszik, mely néhol mintegy *m*-nyi vastag, másutt ellenben csak néhány *cm*-nyire takarja el az alsó réteget, sőt némelyütt a kavics a felszínig jut, minek következtében az ily terület terméketlen.

A talaj minősége nagyon változó. A jobbféle talaj főtömege mintegy 60% *kovahomok* és *csillántörmelék*, továbbá 30% finom *szénsavas mész* és *magnéziból* áll; a többit *agyag*, *vasoxyd* és oldható ásványi anyagok alkotják. A *húmusz* 2—5%-nyi mennyiségben váltakozik. — A csekélyebb minőségű talaj valamivel öregebb szemű homokot és kevesebb meszet tartalmaz. Annak dacára, hogy a talaj nagyrészt homokból áll, mégis a törmelék finom volta azt okozza, hogy az eke hosszas szárazság után nehéz és nagy, erősen összeálló hantokat vet föl.

Mint hogy a gazdaság talajának nagy része sekély, ennél fogva mélyen gyökerező növények, pl. luczerna csupán mélyebb rétegű helyeken termesztethető s itt is csak középszerű sikerrel; vörös lóher e vidéken, a rá nézve mostoha éghajlati viszonyok miatt, csak kedvező időjárás esetén sikerül.

Az egész gazdaság fekvése teljesen sík és csak itt-ott kissé hullámos. A Duna ú. n. *mosonyi* vagy *győri ága*, a *Kis-Duna*, a gazdaság határától csak mintegy 600 *m*-nyi távolságban foly — s olyankor, mikor nagy áradás van, a víz a gazdaságot 1—2 *m*-nyire egészen elborítja, mi szerencsére csak ritkán fordul elő.

3. A gazdaság területe. Az akadémia gazdaságának azóta, mióta a tanintézet kezelése alatt van, többször szenvedett változást. Három év előtt is a Magyar-Óvár városától bérben birt földdarabok visszaadattak, ellenben *Antoni Adolf* helybeli lakostól 67 *kh* és 1556 □öl terület vétetett bérbe. Jelenlegi területe 384 *kh* és 527 □öl, vagyis 221·18 *ha*.

Ebből 262 *kh* és 1285 □öl (151·24 *ha* = 68·38%) az állam tulajdona, 53 *kh* és 886 □öl (30·82 *ha* = 13·94%) a *főhercegi uradalomtól* örök időre és 67 *kh* és 1556 □öl (39·12 *ha* = 17·68%) 10 évre szerződésileg bérbe van véve. Ezen összes területből:

szántóföld	366 <i>kh</i>	1103 □öl	=	211·02 <i>ha</i>	(95·42%)
rét és legelő	6 "	533 "	=	3·65 "	(1·64 "
utak, útszélek, árok, faültetvények	6 "	754 "	=	3·72 "	(1·68 "
majorterület	3 "	980 "	=	2·08 "	(0·94 "
kavicsgödör	1 "	357 "	=	0·71 "	(0·32 "
összesen	384 <i>kh</i>	527 □öl	=	221·18 <i>ha</i>	(100·00%)

4. Vetésforgók. A szántó föld a talaj eltérő minőségének tekintetbe vételével két *vetésforgóba* vagy *dülőre* van beosztva.

A jobb minőségű, mélyebb feltalaju földek az I. számú, ú. n. *répadülőbe*, — a gyengébb, sekélyebb feltalaju földek pedig a II. számú, vagy *mohardülőbe* soroztattak.

I. A *répadülő* területe **106 kh** és **128 □öl** = **61·04 ha**; az egyes táblák átlagos nagysága **13·2 kh** = **7·77 ha**. — *Talaja*: 31 % televénydús márgavályogtalaj, 1·3—1·9 m mélységű; 69 % könnyű minőségű homok-márga, 0·6—1·0 m mély. Az ezek alatt fekvő réteg kavics és homok.

A vetésforgó következő:

1. Takarmányrépa, trágyszó. 2. Tavasz, esetleg őszi gabona. 3. $\frac{1}{2}$ bükkönyös rozs, annak letakarítása után esalamádé, trágyszó; $\frac{1}{2}$ esalamádé, trágyszó. 4. Őszi búza. 5. Szemes tengeri (pignoletto), trágyszó. 6. Tavasz árpa, luczerna és baltaczimel. 7. és 8. Luczerna és baltaczim.

II. A *mohardülő* területe **148 kh** és **1201 □öl** = **85·24 ha**; a táblák átlagos nagysága **14·9 kh** = **8·57 ha**. — *Talaja*: a terület 60 %-a 0·4—0·6 m mélységű homokos márga, 40 %-a 0·15—0·3 m mély, szintén homokos márga. Az altalaj itt is kavics és homok.

A vetésforgó:

1. Zabos bükköny trágyszó, füves herefélékkel és tiszta füvek magtermelés céljából. 2. és 3. Füves herekeverék. 4. Őszi rozs. 5. Szemes tengeri (ciquantino), trágyszó. 6. Őszi gabona. 7. Mohar. 8. Szemes tengeri (ciquantino), trágyszó. 9. Őszi gabona. 10. Mohar.

III. Szabad gazdálkodás alatt van, vagyis hol előre megállapított vetésforgó nem tartatik be, **112 kh** és **15 □öl**. Itt főleg takarmánynövények természetnek.

5. A termelés aránya s a termések nagysága. A vetésforgók tanúsága szerint közel 50 % takarmány- és 50 % piaci növény természetűek s a talaj gyenge minősége miatt a földek minden harmadik évben megtrágyáztatnak, megjegyezve, hogy trágyszóra sajáttermelésű istállótrágya, továbbá keveréktrágya, újabban műtrágya is használtatik.

A gazdaságban termelt növények arányát következő összeállítás tünteti fel:

őszi és tavasz gabonaneműek	181·23 hold	=	75·52 ha	=	36·34 %
kapás növények	56·10 "	=	32·23 "	=	15·43 "
szálas és zöldtakarmányneműek	165·47 "	=	95·21 "	=	44·45 "
kísérleti telek	14·00 "	=	8·06 "	=	3·81 "
	Összesen		366·70 hold		= 211·02 ha = 100·00 %

Az utolsó tíz év terméseinek átlaga kat. holdankint az akadémia gazdaságában következő volt:

búza	12:15 hl	burgonya	71:60 q	moharszéna	27:17 q
rozs	13:65 "	takarmányrépa	204:06 "	luczernaszéna	43:98 "
árpa	16:42 "	zabosbüköny-széna	22:53 "	baltaczimszéna	26:67 "
tengeri (szemes)	19:40 "	fűves herekeverék	21:15 "	esalamádé (száraz)	27:85 "

6. Cselédség és munkásviszonyok. Az akadémia gazdaságában alkalmazott cselédség következő:

1 majoros gazda a külső majorban s egy udvarhajdu a belső majorban, 1 szegődményes gépész, 1 szegődményes bogárnár, 1 tehenes és 5 tehenes-legény, 1 öregbéres, 7 béres és 5 kocsis, 1 kanász.

A folyó gazdasági munkák, amennyire csak lehet, *szakmányban* végeztetnek, és csak hol a szakmánymunka nem alkalmazható, fogadtatnak fel napszámosok. Így a répa s a tengeri művelése, a takarmány kaszálása sat. szakmányban végeztetik.

A napszámosok részint helyben, részint a közelfekvő helységekből fogadtatnak. Napszám fizetetik férfiaknak 45—65 kr, aratás és behordás idején 80—90 kr, — nőknek 35—45 kr, aratás és behordás idején 55 egész 70 kr, gyermekeknek 20—35 kr. A mezei napszám-munka, az itt uralkodó szokás szerint, reggeli 6 órakor kezdődik és esti 6 órakor fejeztetik be.

Az aratás nagyobbára részesen történik, mert a gabona a talaj változatossága következtében egyenlőtlenül érvén, gépek nem mindig alkalmazhatók. A cséplést az akadémia saját gőzcséplőgépe végzi, melynek gőzgépe utimozdony.

7. Állattartás. A gazdaság fogatos ereje rendszeren 6 pár ló és 9 pár ökör; mezei munkát azonban csak 3 pár ló teljesít, mert az egyik pár ló takarmány- és tejhordásra, a másik mint tisztí fogat használtatik.

Az összes fogatokat s a gazdaság egész területét számítva, egy fogatra 27.1 kh, — csupán a szántóföldet s az azt munkáló fogatos erőt számításba véve, egy fogatra 26.2 kh = 15.07 ha esik.

Egy munkanap — a takarmányt, annak elkészítését, az állat-, épület- és eszköztökét és kamatozását, a cselédbért sat. felszámítva — kerül: a lovaknál 2 frt 85 krba, az ökröknél 2 frt 48 krba.

A haszonállatok tartásában főszűly a *tehenészetre* s ebben a *tejtermelésre* van fektetve. *Juhok*, legelő hiányában, kizárólagosan csak az oktatás érdekében tartatnak; *sertések* pedig a gazdaságban előforduló hulladékok értékesítése céljából tenyésztetnek. A sertések *mecklenburg-berkshire-i* keresztezések. Nagy-Yorkshire és Poland-China fajtabeli állatokkal történt kísérletnek nem volt kedvező eredménye. Hízalás csak a gazdaságban kiselejtezett ökrökre terjed.

A *tehenészet* keletkezése idején az 1858. évben egy *lavanthali* és egy *magyar* fajtabeli törzset állítottak fel, mely utóbbi részint tisztán lett tenyésztve, részint pedig *lavanthalival* keresztezve. Azonban sem a magyar, sem a keresztezések nem feleltek meg a várakozásnak, és minthogy a

tiszta lavanthali tehének sem tejeltek elég jól, az 1865. évben *Rosensteinből* (Württemberg) hozattak az ottani törzsből egy bikát keresztezés végett.

De e kísérlet sem vezetvén sikerre, az 1870—1872. években *allgauer* tenyészmарha szereztetett be, mely tejelés tekintetében s egyébként is megfelelőnek mutatkozott ugyan, az 1893. évben tuberkulinnal történt beoltás eredménye azonban azon elhatározásra vezetett, hogy e fajta továbbtenyésztése felhagyassék. Ennek következtében az 1894. év őszén *Miesbachból* (Bajorország) az ottani tájfajtából importáltatott 27 drb tehén és hasas üsző, az 1895. év tavaszán pedig *Bonyhád* vidékéről (Tolnamegye) az ottani tájfajtából 21, ősszel pedig az állomány kiegészítéséül *Pinkafőn* (Vasmege) 20 drb tehén és üsző szereztetett be. Mint apaállat Bajorországból hozatott eredeti simmenthali származású bika használtatik. Az összes beszerzett állatok tuberkulinnal oltattak be.

A tej azon része, mely mint ilyen helyben nem árusítható el, az e célra kellően átalakított és felszerelt tejsházban vajjá és sajttá dolgoztatik fel, a lefölezött tej, az iró s a savó pedig malaczkok hizlalására fordítatik.

Az összes állatállomány, *számot tevő* marhára átszámítva, éppen 100 drbot tesz és egy számot tevő marhára a gazdaság területéből 3·8 kh esik. Ezen magas állatlétszám abban találja megokolását, hogy a helybeli kedvezőtlen talaj- és éghajlati viszonyok mellett s a gyakran beálló kőd következtében a gabona, nevezetesen a búza termelése bizonytalan, a takarmányneműek ellenben aránylag biztosabb termést adnak, — továbbá a talaj gyakori trágyázást kíván, miértis egyrészt a természetett takarmány értékesítése s a kellő mennyiségű trágya előállításá miatt nagy marhalétszám tartása nemcsak czélszerű, hanem okvetetlenül szükséges.

S. Gazdasági épületek. Az akadémia gazdaságához tartozó épületek két majorban vannak csoportosítva.

A *belső major* az akadémia főépületének közvetlen szomszédságában van s ezt az *intéző lakóháza*, egy *cseléd-lakóház*, egy *lóistálló*, három *tehen-istálló*, egy *takarmánykészítő pajta* Fairbanks-féle hídmerleggel, egy befödött *takarmánysavanyító verem*, egy pinczével ellátott *tejsház*, továbbá egy *jégverem* alkotják.

A másik, jóval tágasabb, vagyis *külső major* a földek közvetlen közelében, a központtól egy negyedóránira fekszik s ez két *cseléd-lakóház*, egy *ökör-* és egy *lóistálló*, egy *sertésistálló*, továbbá egy *magtár*, illetve *terményraktár*, egy *pajta*, egy *eszközház* és egy *tengerigöréből*. áll.

Mindkét majorban még marha-kifutók és trágyatelepek vannak.

A kísérleti telek.

Növénytermelési kísérletek tételére a kísérleti telek szolgál, mely három részre oszlik, ezek: *növénytermelési botanikus kert*, a *kulturkert* s a tulajdonképeni *kísérleti telek*.

Azelőtt a botanikus kert s a kulturkert az akadémia kertjében, az 5 kh nagyságu tulajdonképeni kísérleti telek pedig a gazdaság egyik tábláján volt. Ezidőszert mindhárom egyesítve van. A jelenlegi kísérleti teleknek kiterjedése 14 kh és e célra egyenletes, jóminőségű terület az akadémiától nem messze fekvő; úgynevezett *Varga-tagon* hasított ki. Az egész terület árokkal van körülvéve s idegen állatok bejutása ellen négysoros szeges aczélsodrony-kerítés védi. A sodronyon belül húzódik körskörül egy öl széles sáv, a *botanikus kert*; a főbejáratától jobbra és balra terül el a *kulturkert*, a fennmaradó rész a tulajdonképeni *kísérleti telek*.

A *növénytermelési botanikus kert* 1 □ öl nagyságu táblácskákra van osztva, melyeken a tanulmányi cél szemmeltartásával mindazon növények és ezek féleségei vannak együtt, melyek a mezőgazdasági termelésre általánosabb fontosságuk; a táblácskák elég nagyok arra, hogy a növények külseje, fejlődése és fajtája tanulmányozható legyen.

A *kulturkert* 70, egyenkint 1 aré (= 100 m²) nagyságu táblácskákra oszlik. Ezek főleg honosítási, trágyázási és általában oly kísérletek végrehajtására szolgálnak, melyeknek először kicsinyben való keresztülvitele tanácsos. Ugyanitt — különös tekintettel az oktatás szükségletére — oly növények is műveltetnek, melyek a fennálló helyi viszonyok mellett kísérletezésre ugyan nem ajánlatosak, ellenben a növénytermelésből tartott előadásokhoz tananyagképen tanulságosak.

A tulajdonképeni *kísérleti telek* 16, egy-egy fél kat. holdnyi (800 □ öl) táblából, három, egy fél holdnál nagyobb és egy, fél holdnál kisebb táblából áll.

Rendeltetéséhez képest itt is, a kulturkertben előzetesen szerzett tapasztaláson elindulva, biztosabb alapokon nyugvó honosítási, főleg azonban művelési, kezelési és trágyázási kísérletek vitetnek keresztül, melyek a gazdasági gyakorlatra annyival inkább legalább is helyi jelentőségűek, mert egyrészt az egyes táblák oly nagyok, hogy a talaj megművelése, a vetés, az aratás sat. a praxisban közönséges használatban levő eszközök, gépek és eljárásokkal mehet végbe; másrészt pedig azáltal, hogy nagyban is alkalmazható *vetésforgók* követése mellett az egyes növények természetszerű sorrend és megfelelő elővetemény után következnek, a növények kiválasztása nem jár nehézséggel, anélkül, hogy azért a kísérletezés változatossága szenvedne alatta, — a trágyázás rendszeresen keresztülvihető s egyáltalában a kísérleti telek kezelése egy-

szerüvé és tervszerüvé válik, s ami fő: a nagyban való termelésre megbízható támpontot szolgáltat.

A kísérleti telek tábláin szabad gazdálkodás üzetik, amennyiben a vetésforgó előre megállapítva nincs s a fölmerülő szükség és tisztázandó kérdések kivánta növények termeltetnek, szem előtt tartva azonban azon elveket, melyek az okszerü gazdálkodásnál a termelendő növények egymásután következését szabályozzák.

Ha a kísérleti telken valamely növényvel vagy válfajjal, akár valamely művelési móddal vagy trágyafélével esetleg ismételt kísérletezések után kedvező eredmény éretett el, akkor az ily növény az akadémia gazdaságában tovább termeltetik, vagy a beváló művelési mód vagy trágyaféle nagyobb területen tétetik próbára, s ezáltal a kísérleti telek a gyakorlatnak nagy szolgálatot tehet.

Eszerint tehát valamely eddig nem eléggé ismert növény vagy válfaj először a kultúrkerben megpróbálva, onnan a kísérleti telekre átvive s végül a gazdaságba kerülve, e fokozatokon áthaladván, megfigyelésre és további következtetésekre elég alkalmat szolgáltat.

A kísérleti telek közepén egy *szín*, egy növénytermelési kísérletekre szolgáló vasvázás *üvegház* s egy Fairbanks-féle *hídmérleg* van felállítva.

A kísérleti telek terményeinek megfelelő kezelése, valamint a munkafelügyelő elhelyezése céljából az 1893. évtől fogva a telekkel szomszédos *Linhart György*-féle major volt bérbé véve, mely az 1895. évben az akadémia részére az állam tulajdonába örökáron megvétellett.

A kísérleti telek s a kultúrker ügyeit az 1884. évtől fogva *Cserhádi Sándor*, a növénytermelés tanára vezeti, a munkálatok keresztülvitelében pedig a *gazdaság intézője* segítkezik.

Az akadémia kertje.

Az akadémia kertjének területe 14 *kh*.

A kertművelés különféle ágainak felkarolása mellett, a kert förendelése abban áll, hogy az akadémia hallgatóinak alkalmat nyújtson arra, miszerint úgy a kertészetben, valamint a kertben levő növénygyűjtemény segélyével a botanikában gyakorlati ismereteket szerezhessenek. Nemkülönbön rendeltetése a kertnek, hogy a kertészetbe vágó kísérletek tételére tért szolgáltatasson.

A kert rendszeresen van felosztva s *faiskolákból*, *konyhakert*, *növény-és fákert* és *virágos kertből* áll.

A *faiskolákban* a gyümölcsfák közül eladásra a *körte*, *őszi és kajszi-barack*, *szilva* és *bogyógyümölcsök* neveltetnek.

Egy *redélyfa-állványon* a különféle gyümölcsfák rendszeres nevelése mint redély- és szegélyfák van bemutatva.

Mint hogy a *díszfákat és díszcserjéket* újabb időben mindinkább keresik és hazánkban ezidőszerint kevés oly kertészet van, hol ilyenek megbízható minőségben és bő választékban megszerezhetők, ezek szaporítása és nevelésére az akadémia kertjében kiváló figyelem fordítottatik.

A **konyhakertben**, az évenként fölmerülő újdonságokra való tekintettel, különféle veteménynemekkel honosítási, művelési és trágyázási kísérletek tételnek.

Öntözés czéljából a kert egyik kútja fölé 15 m magas vastornyon egy *Halladay-féle szélkerék* van felállítva, mely az általa tevékenységbe hozott szivattyúval a vizet egy 5 m magasságban elhelyezett és 170 hl űrtartalmu víztartóba hajtja. A víz e tartóból vascső-hálózatban a föld alatt terjed el s öt hydrans és víztömlők segítségével használtatik a konyhakerti és egyéb növények öntözésére.

A kert mintegy 4 holdra terjedő részében, melynek felülete egyenetlen, talaja pedig nagyon kavicsos, **növény-, fa- és cserjegyűjtemény** található, mely egyrészt mint díszfa- és díszcserje-gyűjtemény (*arboretum*) tanulmányra alkalmas, másrészt anyakertképen is használtatik.

Az arboretum útjai mentén a természetes rendszer szerint különféle növények vannak csoportosítva.

A kert egyik részében bemutatattik: miképen lehet házi kerteket, lakóházak és gazdasági épületek környezetét egyszerű virágdiszítással, díszcserjék ültetésével szépíteni. Evégből oly növények vannak kiválasztva, melyek beszerzése nem jár nagyobb költséggel, s melyek nem igényelnek szorgosabb ápolást, de azért izléses díszítésekre mégis eléggé alkalmasak.

A kertben következő **épületek** vannak: *főkertész lakóháza* két melléképülettel, — továbbá egy kis *üvegház* és egy *szaporítóház* megfelelő számú *melegágygyal*.

Méhészet. A kertben két **méhház** van, melyekben a legkülönbözőbb berendezésű és alaku kaptárak és kasok egész gyűjteménye is található, hogy azok előnyei-hátrányai gyakorlatilag bemutathatók és velők kísérletek tehetők legyenek.

A méhészetet e tantárgy előadója, *Mezey Gyula* rk. tanár kezeli.

Az akadémia kapcsolatában levő állomások.

Az akadémia kapcsolatában ezidőszerint hat ú. n. állomás van: t. i. a *gazdasági gépkísérleti*, — a *m. kir. mezőgazdasági vegykísérleti*, — a *vetőmagvizsgáló*, — az *állatgyógyászati s a meteorológiai állomás*. Ezekhez csatlakozik a *gazdasági tanácsadó bizottság*. — Az 1894. évtől fogva az *orsz. m. kir. növénytermelési kísérleti állomás* önállóan működik.

Az állomások munkálatainak eredményei a nm. földművelésügyi m. kir. Ministerium elé terjesztetnek, mely azokat alkalmas módon közlésezi.

Észrevétel. Az állomások *alap-, szervezeti és díjszabályai*, továbbá egyéb felvilágosítások úgy az akadémia igazgatósága, valamint az állomások vezetői útján szerezhetők meg.

Gazdasági eszköz- és gépkísérleti állomás. A gazdasági eszköz- és gépkísérleti állomás 1869. évben keletkezett.

Célja: ujonnan feltalált vagy javított, avagy már használatban levő gazdasági gépek és eszközöknek elméleti és gyakorlati szempontból való lehetőleg tüzetes, a körülményekhez képest összehasonlító megvizsgálása s ez úton ítélet szereztetik:

1. a szerkezet, a kivitel s az anyag szilárdságáról és czélszerűségéről;
2. a munkaképesség minő- és mennyiségéről;
3. a vizsgálati tárgy használatának jövedelmező voltáról és üzleti kellékeiről;
4. általában mindazon pontokról, melyek valamely eszköz vagy gép értékét meghatározzák és megállapítják.

A kísérleti állomás oly tárgyakat vesz vizsgálat alá, melyek neki a m. kir. kormánytól kijelöltetnek; továbbá olyanokat, melyek megvizsgálására a gazdasági egyesületek, testületek és magánszemélyek, gyárosok, gazdasági eszközök és gépek birtokosai, ügynökök jószágkormányzók, bérlők sat. által fölkéretik. Egyesületek, testületek, magánzók és erkölcsi személyek, kik megvizsgálás végett tárgyakat kívánnak beküldeni, az akadémia igazgatósága útján lépnek a kísérleti állomással érintkezésbe, mire annak vezetője a kérdéses tárgy elfogadása vagy el nem fogadása, a vizsgálat ideje és helye iránt, valamint más kívánt értesítéssel szolgál.

Az állomás ügyeit az 1873. év óta *Thallmayer Győző* tanár intézi.

Fennállása óta az állomáson nagyszámu gép vettettet alá kísérletnek és annak vezetője számos esetben adott szakvéleményt.

M. kir. mezőgazdasági vegykísérleti állomás. A vegykísérleti állomás az 1873. évben kezdte meg működését. A fenti címet 1894 januárhó 1-jétől fogva viseli. Kitűzött **célja** következő:

1. tudományos vizsgálatok tétele, melyek a talaj- és trágyaismeret, növénytermelés, állattenyésztés és gazdasági ipartületek (borkezelés, szesz-, sör- és czukorgyártás, mész- és téglaegetés) terén előfordulnak;

2. a jelzett irányban vizsgálatok tétele, túlnyomólag gyakorlati szempontból;

3. a trágyapiacra való felügyelet s új trágyaszerek elemzése;

4. a kísérleti állomás munkálatainál nyert eredmények népszerű modorban való közzététele;

5. az elemzéseknek magánszemélyek vagy gazdasági egyesületek kívánatára bizonyos díjért való eszközlése;

6. továbbá a *vegytan alapvonalai*ban már jártas egyéneknek önálló

gazdasági vegyészékké kiképzése, kik mint önkéntesek, vagy pedig mint segítők működhetnek.

A kísérleti állomás ügyeit az 1884. év óta *Kosutány Tamás dr* tanár vezeti.

Az állomást a gazdaközönség fokozódó arányban keresi fel s az elemzések és szakvélemények száma évenként több százra rüg.

Megjegyzés. A m. kir. mezőgazdasági vegyékísérleti állomás új díjjegyzéke 1894 januárhó 1-jén lépett életbe.

Vetőmag-vizsgáló állomás. A vetőmag-vizsgáló állomás 1878. évben alapított.

Célja: a magvak, valamint egyéb, gazdaságilag fontos növényi czikkek kereskedésének ellenőrzése s ezáltal a gazdák, erdészek és kertészek érdekeinek az e téren előforduló hamisítások és visszaélések ellen való megvédelmezése; másrészt a káros gyomok s a magvak kifejlődésére ártalmas paraziták meghatározása, továbbá némely gazdasági termény fontosabb tulajdonságainak vizsgálata által a gazdaközönség tájékoztatása.

Az állomás a termelők, a kereskedők s a fogyasztók által beküldött magvakat és egyéb tárgyakat a következő szempontokból vizsgálja meg:

I. Magvakat a kívánsághoz képest: a) azonosságra a lehetőségig; b) tisztaságra úgy, hogy az idegen magvak és anyagok mennyisége csak együttesen határozhatik meg; c) tisztaságra úgy, hogy az idegen magvak és anyagok mennyi- és minősége egyenként is pontosan meghatározhatik; d) tisztaságra egyes, kiválóan ártalmas gyomtól (pl. arankától, szádtortól); e) csirázóképességre; f) általános súlyra; g) fajsúlyra; h) térfogati súlyra; i) víztartalomra; k) a b) és c) alatt említett tulajdonságokból eredő használati értékre.

II. Olajpogácsát, korpát és darát: azonosságra és tisztaságra; tisztátlanság esetén: vajjon az idegen keverékek olyanok-e, melyek csak a czikk értékesökkenését okozzák, vagy pedig olyanok, melyek az állatok egészségére ártalmasak?

III. Sörfőzésre való árpát: lisztességi fokára, csirázóképességére és csirázási erőlyére, általános (1000 mag) és térfogati súlyára, valamint a toklás vastagságára (súlyára).

IV. Szénát: botanikai elemzésre, azaz annak meghatározására, hogy mily arányban vannak benne a pászifüvek, hüvelyesek, savanyú füvek és esetleg egyéb növények.

V. Búzát, kölest és mohart: azon veszteség meghatározására, mely a csiraképességben beáll akkor, ha $\frac{1}{4}$ %-os rézgálicz-oldattal a búza 14, a mohar s a köles 3 órán át csávázattnak.

VI. A káros gyomok s a magvak kifejlődésére ártalmas paraziták (rovarok, férgek és gombák) meghatározásán kívül az állomás az azok ellen való óvintézkedések tekintetében is adhat útbaigazítást.

Magkeveréket az állomás nem fogad el vizsgálatra, úgyszintén olyan magvakat sem, melyek csak az érés után következő évben szoktak kicsirázni, pl. alma, körte, tiszafa, galagonya sat.

A megvizsgálandó magvak *mennyisége*, valamint a vizsgálat *díj szabása* az alapszabályokban van meghatározva, megjegyeztetvén, hogy gazdák számára az állomás a legfontosabb gazdasági vetőmagvakat azonosságra, mennyileges tisztaságra, arankára és csiraképességre *ingyen* vizsgálja meg; úgyszintén a gabonafélék térfogati s általános súlyának, — a káros gyomok, a magvakat pusztító élősdiék, valamint a csávázási veszteség meghatározásáért sem követeltetik díj.

Az állomást az 1884. év óta *Linhart György* tanár vezeti.

Állatgyógyászati állomás. (Ambulatórikus klinika.) Az állatgyógyászati állomás működését az 1892. évi májushó 1-jén kezdette meg. Célja az:

hogy a hallgatóság gyakorlatilag is megismerkedjék a beteg állatok észlelésével és ápolásával; továbbá:

hogy a helybeli és vidéki szegényebb állattartók is szokják meg, miszerint beteg állataikkal az állatorvosi segílyt minél előbb igénybe vegyék, s éppen ezért a gyógykezelés ingyen történik.

Az állomás működését minden tanévben *októberhó 8-án* kezdi meg, s kivéven a *karácsonyi, húsvéti és pünkösdi szünidőket*, a következő naptári év június 30-áig naponként 11—12 óráig, ünnep- és vasárnapokon 10—11-ig végzi teendőit, mely idő alatt beteg állatok az akadémia főépületének e célra kijelölt helyiségébe vezethetők. Az elővezetett állat a rendelés megtörténte után elvezetendő, az erre kitűzött időben azonban mindaddig újból elővezethető, míg annak betegsége tart.

A rendelések alatt a hallgatóság a kijelölt sorrendben az állatok észlelésében és ápolásában az állomás vezetőjének utasításai szerint résztvesz.

A klinikán három év alatt több mint kétszáz ló, szarvasmarha, sertés és kecske részesült gyógykezelésben.

Az állomás vezetője az 1892. évtől fogva *Ujhelyi Imre*, gazdasági tanintézeti rendes tanár, okl. állatorvos.

Meteorológiai állomás. A magyar-óvári gazdasági tanintézeten az időjárás már a 40-es évektől fogva van megfigyelés alatt, rendszeres följegyzések azonban a csapadékokról csak az 1860., a légnyomás és hőmérsék ingadozásairól pedig az 1865. évtől kezdve vezetettek.

A meteorológiai állomás célja: egyrészt a helyi éghajlati viszonyok megfigyelése és följegyzése, másrészt az itteni időjárásról adatok szolgáltatása a *budapesti központi m. kir. meteorológiai intézet* részére.

Annak előrebocsátása mellett, hogy Magyar-Óvár a $34^{\circ} 56'$ *keleti hosszúság* (Ferrótól számítva [i]), $47^{\circ} 53'$ *északi szélesség* (φ) alatt s az Adriai tenger színe fölött 125 m magasan fekszik: a *reggeli 7, délutáni 2 és esti 9* óraker történő észlelés alapján az időjárás viszonyaira nézve következő *átlagok* számítottak ki:

A 0°-ra redukált **légnyomás** 27 évi átlaga **750.6 mm.**

A **hőmérsék** 30 évi átlaga **9.678° C.** { maximum $37.4^{\circ} C.$ VIII/18 1892,
mininum $-23.8^{\circ} C.$ XII/29 1890.

	Téli időszakban:	Tavaszkor:	Nyáron:	Őszszel:
30 évi átlag	-0.863	9.889	19.81	10.04
az 1894. évben	-2.4	+9.15	20.2	10.6

A **csapadék** 35 évi átlaga **561.9 mm.**

	Téli időszakban:	Tavaszkor:	Nyáron:	Őszszel:
35 évi átlag	100·5 mm	140·0 mm	173·3 mm	147·9 mm
az 1895. évben	108·0 „	296·7 „	237·9 „	96·1 „

A csapadékos napok száma: 118.

Uralkodó szélirány: É.-NY. és D.-K.

A reggeli 7 órai időjárás mindennap sürgönyileg közöltetik a központi meteorológiai intézettel.

Az állomás vezetője az 1884. évtől fogva *dr. Kosutány Tamás* tanár.

Gazdasági tanácsadó bizottság. Földművelésügyi m. kir. Minister úr Ö nagyméltósága meghagyásából a magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia tanári testületéből oly bizottság alakított, mely hivatva van mezőgazdasági ügyekben és kérdésekben a gazdaközönségnek *szakvéleménynyel* szolgálni. A bizottság 1893 októberhó elején kezdte meg működését.

A szakvélemény-adás oly ügyekre és kérdésekre terjed, melyekre nézve más intézmények vagy hivatalok ezideig szervezve nincsenek.

Vonatkozhatik névszerint *gazdaságok berendezésére, gazdasági üzemterek készítésére, vetésforgások megállapítására vagy módosítására, eladó és bérbeadó birtokok értékcéslésére, hasznabéri szerződésekre, a gazdasági számvitel berendezésére, számadások felülvizsgálatára, továbbá állattenyésztési berendezésekre, az állatfajták megválasztására, állatbeszerzési forrásokra, tejgazdasági berendezésekre, a takarmányozásra vonatkozó különböző kérdésekre* sat.

Ellenben *nem tartoznak a tanácsadó bizottság elé:* kémiai vizsgálatokra, pl. műtrágya-, takarmány-, talajvizsgálatokra, növények termelésére, magvak vizsgálatára, növényi s állati betegségekre, állati ellenségekre, gazdasági gépekre, talajjavításokra, kertészeti és szőlészeti ügyekre vonatkozó kérdések, minthogy ezek elintézésére külön állomások vagy hivatalok részben az itteni akadémián máris a gazdaközönség rendelkezésére állanak.

Szintügy *nem tartoznak* a tanácsadó bizottság elé azon *peres ügyek*, melyekben a bíróságok vagy hatóságok az akadémia egyik vagy másik szaktanárát szakértői működésre fölkérik.

Aki a tanácsadó bizottság szakvéleményét és működését igénybe venni óhajtja, ez iránt az *akadémia igazgatóságához* fordulhat; beadványában részletesen előadja kívánatait, s amennyiben a kérdés elintézése helyszíni vizsgálatot tenne szükségessé, kijelöli erre az óhajtott időpontot és az utazás módozatait.

A megkereső fél csak a kiküldött szakértő utazásából s az öt állami szolgálatban megillető napidijakból fölmerülő költséget viseli, ellenben *az írásban adott tanácsok vagy véleményekért, valamint az esetleges tervezések, rajzok vagy költségvetésekért díjat nem fizet.*

A magyar-óvári gazdasági akadémia tanácsadó bizottságához említett ügyekben az ország bármely gazdája fordulhat ugyan, azonban minthogy

hasonló tanácsadó bizottságok a *debreceni*, a *kassai*, a *keszthelyi* és a *kolozs-monostori tanintézeteken* is léteznek, a megkereső földre nézve kivált helyszíni vizsgálatot igénylő ügyekben legelőnyösebb, ha a hozzá legközelebb eső gazdasági tanintézetet veszi igénybe.

Az itteni tanácsadó bizottság működési köre kiterjed: *Sopron, Mosony, Győr, Komárom, Esztergom, Pozsony, Nyitra, Trencsén, Bars, Hont, Nógrád, Turóc, Árva és Liptó vármegyék területére.*

Az itteni tanácsadó bizottság tagjai: *Balás Árpád* kir. tanácsos, az akadémia igazgatója, a tanácsadó bizottság elnöke. *Cselkó István* rendes tanár, mint az állattenyésztési szakok előadója. *Hensch Árpád* rendes tanár, mint a jóságberendezés-, kezelés- és becsléstan előadója. *Suschka Rikárd* intéző, mint a gazdasági számvitelten előadója.

Megjegyzés. A gazdasági tanácsadó bizottság szervezeti szabályai az akadémia igazgatósága útján megszerezhetők.

Országos m. kir. növénytermelési kísérleti állomás. A növénytermelési kísérleti állomás az 1891. évben alapított és kezdte meg működését; az 1894. évben új szervezetet kapott és önállósított.

1. **Czélja:** a magkereskedők által ajánlott növényujdonságok növénytermelési értékükre kipróbálása, kísérletek útján való meghatározása, hogy a másutt jónak bizonyult kultur-növényfajták Magyarországon hol, mily körülmények között érdemelnek figyelmet; kísérletek útján meghatározása: hol, minő mesterséges trágyafélék alkalmazhatók sikerrel; az egyesek által javaslatba hozott művelési módok értékének kipróbálása; végül, hogy a gazdaközönségnek növénytermelési kérdésekben útbaigazítással, felvilágosítással szolgáljon.

2. A kísérletek részben az akadémia birtokán hajtathatnak végre, de a végrehajtásra az állomás egyes gazdákkal is szövetkezhet.

A kísérletek végrehajtására vállalkozó gazdák kötelezik magukat, hogy mindenben az állomás utasításai szerint járnak el, a kísérlet eredményét az állomás által küldött rovatos ívbe bevezetik és a kísérlet befejezése után az állomásnak megküldik.

3. A kísérlethez szükséges magvakat és műtrágyaféléket az állomás díjmentesen bocsátja a kísérletre vállalkozó gazdák rendelkezésére. A jónak bizonyult növényfajta-termésből azonban köteles a kísérlettevő legalább annyit az állomás rendelkezésére bocsátani, mint amennyit az állomástól a kísérlettelre kapott.

4. A kísérletek eredményét az állomás évi jelentésében közlésezi. A jelentés a kísérlettevőknek megküldetik.

5. A növénytermelés körébe tartozó kérdésekre, az állomás részéről adott felvilágosítások díjmentesen történnek.

6. Az állomást 1891. évtől fogva *Cserhádi Sándor* tanár vezeti. Az 1895. évtől fogva helyettes-vezető *Karl Rezső*, gazd. tanintézeti segédtanár.

Az állomás az 1894. évtől fogva tetemesen nagyobb költségadományban részesül, miért is az eddiginél jóval nagyobb arányu tevékenységet fejthet ki.

Jegyzet. Az állomás működéséről szóló *évi jelentést* 5 kros postabélyeg beküldése mellett érdeklődőknek ingyen küldi meg az állomás vezetősége.

Az akadémia hallgatósága körében fennálló egyesületek.

Az akadémia hallgatósága körében több egyesület működik, melyek egyrészt a hallgatóknak alkalmat és tért szolgáltatnak arra, hogy az egyesületi tevékenység és kezelésben tapasztalást szerezzenek, másrészt pedig emberbaráti és képző hivatásuknál fogva az ifjúságot nemesirányu gondolkozásmód és működésre vezérik.

Az akadémia tanári kara a hallgatóság ebbeli törekvését támogatásban részesíti, s az egyes egyesületek alapszabályaiban gondoskodva van arról, hogy az akadémia igazgatója s a tanárok a gyűléseken való megjelenés által úgy az egyesületi ügyek fejlődéséről, valamint a vagyonkezelésről is tájékozást szerezhessenek.

Az akadémián ezidőszerint fennálló egyesületek következők: 1. a *segélyző egyesület*, 2. a *Kazinczy-kör* és 3. a *gazdasági egyesület*.

Segélyző egyesület. Az akadémia hallgatóságának *segélyző egyesülete* a tanintézet régi fennállása daczára csak 1872. évi decemberhó 2-án alakult meg, és pedig akkoriban a tanintézet kétnyelvű lévén, kizárólagosan a magyarajku hallgatóság által alapítva.

Az egyesület *célja*: a magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia jó-erkölcsű, anyagilag szűkölködő rendes hallgatóinak anyagi segélyezése.

Az alapszabályok szerint *alapító tag* az, aki az egyesület alapítókéje javára egyszerre legalább 10 frtot fizet, a *rendes tagok* évenként 4 frt fizetésére kötelezik magukat, *pártoló tagokul* pedig olyanok tekintetnek, kik 5 frtot meghaladó pénzbeli vagy ezzel egyenértékű tárgy adományozása által gyarapítják az egyesület vagyonát. A rendes tagok száma 60—100 között mozog.

Fennállása óta az egyesület, a jelen tanévet is beleértve, 188 hallgatót segélyezett összesen 11.897 frttal, a jelen tanévben pedig 8 hallgató összesen 504 frtnyi segélyben részesült. Kölcsönökre kiadatott 1835 frt.

Az egyesület *vagyonállása* az 1895/96-ki tanévben értékpapirokban 14.700 frt és takarékpénztári betétekben 337 frt 52 kr, összesen tehát 15.037 frt 52 kr.

Tiszteletbeli elnök az 1874. év óta *dr Kosutány Tamás* tanár.

Kazinczy-kör. A „Kazinczy-kör”-t az 1859. évben az akkori helybeli „cs. kir. gazdasági felsőbb tanintézet” magyarajku hallgatói alapították.

Az egyesület rendeltetését és célját az alapítók következőképen indokolták:

Midőn a magyar-óvári gazdasági felsőbb tanintézet ifjúsága látná, hogy a hazában alig létezik könyvtár, mely a magyar gazdasági irodalom fejlődésének első korszakában kiadott gazdasági könyveket megszerezné, melyek idővel a gazdaságban való haladás útmutatójaul szolgáljanak, *Kazinczy Ferencz születésének évszázados ünnepélyén* egy oly könyvtár alapjának megvetését határozta el, melyben a gazdasági szakművek foglalják el az első helyet, de az irodalom másnemű művei se legyenek kizárva belőle.

A könyvtár egyszersmind *olvasókörrel* van egybekapcsolva, mely gazdasági, tudományos, szépirodalmi s politikai lapokat és folyóiratokat járát.

A Kazinczy-kör mint ilyen az *Országos magyar gazdasági egyesület*-nek, a *kir. m. természettudományi társulat*-nak, az itteni akadémia kebelében fennálló *segélyző egyesület*-nek s az *Erdélyrészi magyar közművelődési egyesület*-nek alapító tagja.

A Kazinczy-körnek tagjai lehetnek oly akadémiai hallgatók, kik évenként *2 frt* tagdíjt és *50 kr* beiratási díjt fizetnek a kör pénztárába. A tagok száma a százat mindig meghaladja.

A kör *vagyonállása* az 1895/96-ki tanévben 1099 frt 26 kr és egy darab 200 korona értékű állampapír, mely a helybeli kir. adóhivatalban van letétben. A vagyonból 1061 frt 76 kr a helybeli takarékpénztárban van kamatozólag elhelyezve. — A *könyvtár 1735* műből áll, s annak értéke mintegy 7400 frtot képvisel. Jókai Mór 200 frtos díszkiadására előfizetve lett.

1885. évi decemberhó 7-én a Kazinczy-kör fennállásának **25 éves évfordulóját** ünnepelvén, ennek emléket akként örökítette meg, hogy egy **200 frtos alapítványt** tett, melynek kamata oly helybeli gymn. IV. osztálybeli, nem magyarajku tanulónak van szánva, ki a magyar nyelvből mind a négy osztályon keresztül a legjobb eredményt mutatja fel. A jutalmat a gymn. tanári kar ítéli oda.

A kör védnöke 1884. év óta *Balás Árpád*, igazgató.

Gazdasági egyesület. A helybeli akadémia hallgatóinak gazdasági egyesületét 1875. évben az akkori magyar és német hallgatók közösen alapították, az 1884/85-ki tanévtől fogva azonban egészen magyarrá vált.

Az egyesület célja abban áll, hogy tagjainak szakműveltségét fokozza és köztük a baráti viszonyt előmozdítsa. Evégből 1-ször *tudományos estélyek* (szakülések) tartatnak, melyeken a tagok által szerkesztett értekezések olvastatnak fel és bocsáttatnak vitatkozás alá, vagy kérdések vettettek föl eszmecsere felköltése céljából; 2-ször pályakérdések tüzetnek ki s azok megbiráltatván, az erre érdemesek díjazásban részesítetnek; 3-ször a kör *mulatságos estélyeket* is rendez.

Az 1895/96-ki tanévben az egyesület 3 közgyűlést, 12 bizottsági és 7 szakülést tartott; az utóbbiak tárgya 7 szakfelolvasás és 7 vitakérdés volt; a szakülések folytatását mulatságos estélyek képezték, melyeken az akad. dalkör és az egyesület kebelében alakult zenekar közreműködésén kívül szavalatok és mulatságos felolvasások tartattak.

Pályakérdés díjazásául 100 korona tüzetett ki, azonkívül *Rovara Frigyes* urad. igazgató úr is ajánlott fel 2 drb 20-koronás aranyat pályaműre.

Az egylet az akadémiai hallgatók tanulmányi kirándulása alkalmával szegénysorsu hallgatókat szokott segélyben részesíteni.

Az egylet rendes tagja az akadémia bármely hallgatója lehet, ki évenként 1 frt tagsági és 50 kr beiratási-díjt fizet annak pénztárába, vagy ki a bizottsági gyűlés által szegénységi bizonyítvány alapján vétetik fel díjfizetés nélkül. A tagok száma közönségesen megközelíti a százat.

Vagyonállása az egyletnek, a befolyt tagdíjakkal együtt, 988 frotot tesz, mely összeg a helybeli takarékpénztárban van elhelyezve.

Az alapszabályok értelmében az egylet tiszteletbeli elnöke három évre az akadémia tanári karából választandó.

Az 1893—96-ki tanévekben tiszteletbeli elnök *Mezey Gyula* rendk. tanár volt.

Dal- és zenekör. A tanévenként megalakuló dal- és zenekör működő tagjainak száma változó. Az 1895/96-ki tanévben 24 működő és 20 pártoló tagja volt. A kör védnöke *Balás Árpád*, igazgató.

A kör hangszerei és hangjegy-készlete kiegészítettek, úgy, hogy a leltári tárgyak vagyona 270 frot értéket képvisel.

Függelék.

Tételek az akadémia 1896. évi költségvetés-előirányzatából.

Kiadás összesen: 89.773 frot. Személyi járandóság: 42.207 frot, ebből tiszti fizetések, pótlékok és lakpénzek: 35.375 frot. — Szolgazsemélyzet: 1780 frot. — Ösztöndíjak hallgatóknak: 1252 frot. — *Dologi kiadások összesen: 47.566 frot.* Ebből elméleti és gyakorlati oktatás költségei: 8000 frot. — Fűszerelés főleg a gazdaságban: 4200 frot. — Haszonbér, adó, közterhek, szolgálmányok: 4880 frot. — Ügyviteli költségek legnagyobbrészt a gazdaságban: 16.000 frot. — Gazdasági cselédség bére: 3900 frot.

Bevétel összesen: 31.938 frot. Ebből gyümölcsöző tőkék kamatai és haszonbérek: 1886 frot. — Ösztöndíj-alapítvány: 52 frot. — Tandíjak: 9000 frot. — Gazdasági, kerti sat. termények értékesítése és ígás kisorolt állatok értéke 21.000 frot.